

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA OBCHODNÍHO PRÁVA

Medzinárodné civilné procesné právo
v Európskej únii – vybrané otázky

Diplomová práca

Kristína Tomčová

Vedúca diplomovej práce: Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.
Dátum ukončenia práce: 20.04.2010

PREHLÁSENIE

Prehlasujem, že som túto diplomovú prácu spracovala samostatne a že som v nej vyznačila všetky pramene, z ktorých som čerpala, spôsobom vo vedeckej práci obvyklým.

V Prahe, dňa .....

POĎAKOVANIE

Týmto by som chcela poďakovať pani prof. JUDr. Monike Pauknerovej, CSc., DSc., ako vedúcej mojej diplomovej práce za poskytnuté konzultácie, cenné pripomienky a odbornú pomoc, ktorú mojej práci venovala.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1. MEDZINÁRODNÉ PRÁVO SÚKROMNÉ	7
1.1 Medzinárodné civilné právo procesné	8
1.2 Základné spôsoby úpravy medzinárodného práva súkromného	9
2. EURÓPSKE MEDZINÁRODNÉ PRÁVO SÚKROMNÉ	11
2.1 Vývoj európskeho medzinárodného práva súkromného.....	12
2.2 Lisabonská zmluva	14
2.3 Postavenie Veľkej Británie, Írska a Dánska.....	15
2.4 Pramene európskeho medzinárodného práva súkromného	15
2.5 Strety medzi prameňmi práva EU	18
3. BRUSELSKÝ DOHOVOR	19
4. LUGÁNSKY DOHOVOR.....	22
5. NARIADENIE BRUSEL I.	24
5.1 Vznik.....	24
5.2 Štruktúra.....	25
5.3 Právomoc vs. príslušnosť?	26
5.4 Oblasť pôsobnosti.....	26
6. PRAVIDLÁ O URČOVANÍ PRÁVOMOCI	31
6.1 Základná právomoc	31
6.1.1 Pojem bydlisko/domicil	32
6.2 Osobitná právomoc	34
6.2.1 Osobitná právomoc podľa čl. 5 Nariadenia Brusel I.	35
6.2.2 Osobitná právomoc podľa čl. 6 a 7 Nariadenia Brusel I.	41
6.3 Ochrana slabšej zmluvnej strany – určovanie právomoci pre zvláštne skupiny osôb.....	44
6.3.1 Právomoc vo veciach poistenia	45
6.3.2 Spotrebiteľské zmluvy	47
6.3.3 Individuálne pracovné zmluvy	50
6.4 Výlučná právomoc.....	51
6.4.1 Vecné práva k nehnuteľnostiam a nájom nehnuteľností.....	53
6.4.2 Platnosť zriadenia, neplatnosť alebo zánik obchodných spoločností alebo iných právnických osôb alebo združení fyzických a právnických osôb alebo platnosť rozhodnutí ich orgánov	55
6.4.3 Platnosť zápisov do verejného registra	55
6.4.4 Registrácia alebo platnosť patentov, priemyselných vzorov alebo iných podobných práv	55
6.4.5 Výkon rozhodnutia.....	56
6.5 Dohodnutá právomoc – prorogácia	57
6.6 Podriadenie sa zahájenému konaniu	59
ZÁVER.....	60
ZOZNAM SKRATIEK	61
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	62
ZOZNAM ROZHODNUTÍ EURÓPSKEHO SÚDNEHO DVORA.....	64
SUMMARY	66
KLÚČOVÉ SLOVÁ / KEY WORDS	67

ÚVOD

Ku vzniku a následnej realizácii koncepcie európskej integrácie po 2. svetovej vojne došlo z dvoch dôvodov: politicko-bezpečnostného a ekonomického. 50. roky 20. storočia sú charakteristické vznikom troch nadštátnych organizácií: Európskeho spoločenstva uhlia a ocele, Európskeho hospodárskeho spoločenstva a Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu. V 80. rokoch bol zahájený proces smerujúci k realizácii jednotného vnútorného trhu – priestoru bez vnútorných hraníc, v ktorom je zaistený voľný pohyb vecí, osôb, služieb a kapitálu. Spolupráca bola zrazu nutná aj v iných oblastiach – spoločnej bezpečnostnej a zahraničnej politiky či justičnej spolupráce a vnútornej bezpečnosti. Táto potreba bola prevtelená do II. a III. piliera Európskej únie, vytvorenej Maastrichtskou zmluvou. Zároveň došlo k premenovaniu Európskeho hospodárskeho spoločenstva na Európske spoločenstvo. Veľký krok vpred znamenala Amsterdamská zmluva, ktorá časť tretieho piliera (oblasť civilnej justície), presunula do piliera prvého, táto oblasť bola teda tzv. komunitarizovaná.

Z uvedeného je zrejmé, že rozvoj ekonomickej integrácie priniesol i spoluprácu v ďalších oblastiach. Voľný pohyb osôb v rámci celej EU spôsobuje vznik, zmenu či zánik množstva súkromno-právnych vzťahov s medzinárodným prvkom – ľudia sa rodia, vstupujú do manželstva, rozvádzajú, uzatvárajú zmluvy, umierajú kdekoľvek na území EU bez ohľadu na svoju štátnu príslušnosť.

Napriek tomu existujú odlišné právne úpravy súkromno-právnych vzťahov v každom členskom štáte, čo kladie voľnému pohybu osôb určité prekážky. Zmiernenie týchto prekážok predstavuje unifikácia noriem kolíznych a unifikácia procesných pravidiel v oblasti medzinárodného práva procesného.

Táto práca pojednáva o európskom medzinárodnom práve procesnom so zvláštnym zameraním na konkrétny inštrument, Nariadenie Brusel I. a systém určovania právomocí súdov.

Prvá časť sa zameriava na vysvetlenie všeobecných pojmov ako medzinárodné právo súkromné a medzinárodné civilné právo procesné. Bližšie sa autorka venuje európskemu medzinárodnému právu súkromnému, jeho vývoju, prínosu Lisabonskej zmluvy, postaveniu Veľkej Británie, Írska a Dánska, prameňom európskeho medzinárodného práva súkromného a stretom jednotlivých prameňov.

Krátky exkurz je venovaný predchodcovi Nariadenia Brusel I., Bruselskému dohovoru a následne Lugánskemu dohovoru.

Jadro práce tvorí systematika určovania právomocí podľa Nariadenia Brusel I., pričom úvod sa sústreďí na popis vzniku, štruktúry a oblasti pôsobnosti Nariadenia. Autorka sa snaží popísať základnú, osobitnú právomoc, právomoc pre zvláštne skupiny osôb, výlučnú a dohodnutú právomoc komplexne a systematicky s poukazom na ich vzájomnú previazanosť.

1. MEDZINÁRODNÉ PRÁVO SÚKROMNÉ

Spoločenské vzťahy, ktoré v dôsledku úpravy normami práva súkromného (občianskeho, obchodného, rodinného a pracovného) sú vzťahmi právnymi, sa väčšinou plne uskutočňujú vnútri hraníc určitého štátu. Niektoré vzťahy súkromného práva sa líšia od väčšiny ostatných tým, že presahujú svojím významom oblasť určitého štátu, pretože v niektorom svojom prvku majú vzťah k zahraničiu a dostávajú sa do vzťahu k inému štátu. V prípade, že uvedené vzťahy majú v niektorom svojom prvku vzťah k zahraničiu, označujeme ich ako súkromnoprávne vzťahy s medzinárodným, príp. zahraničným alebo cudzím prvkom.¹ Súkromnoprávne vzťahy, ktoré obsahujú medzinárodný prvok upravuje medzinárodné právo súkromné. Tieto vzťahy sú charakteristické tým, že majú spojenie k viac než jednému štátu, a teda aj k viac než jednému právnemu systému. Táto situácia spôsobuje konflikt. Niektorí autori preto označujú normy medzinárodného práva súkromného ako „conflict rules“ alebo „Kollisionsrecht“.²

Význam medzinárodného práva súkromného rovnako aj ako medzinárodného procesného práva závratne vzrástol v polovici 20. storočia. Dôvodmi tohoto rastu sú predovšetkým svetový obchod a nárast medzinárodnej výmeny tovarov, cestovanie a migrácia osôb či už zo súkromných alebo pracovných dôvodov a komunikácia, ktorú uľahčujú a znásobujú nové médiá ako internet.³

Medzinárodný prvok väčšinou spočíva v okolnosti, že jeden zo subjektov je cudzincom alebo má v zahraničí bydlisko či obvyklý pobyt, alebo právnická osoba má v zahraničí svoje sídlo. Medzinárodný prvok však môže spočívať aj v ďalších skutočnostiach: v inom, cudzom štáte sa nachádza miesto plnenia zmluvy alebo miesto výkonu práce na základe pracovnej zmluvy, v zahraničí došlo ku vzniku škody, v zahraničí sa nachádza nehnuteľnosť, ktorá je predmetom dedičského konania prebiehajúceho pred tuzemským súdom a iné.⁴ Je možné zhrnúť, že medzinárodný prvok sa vyskytuje v súkromno-právnom vzťahu, ak je vzťah k zahraničiu buď

¹ KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání. Brno: Doplněk, 2009, s. 17.

² Porovnaj napr. STONE, P. EU Private International Law: Harmonization of Laws. London: Elgar European Law Publishing, 2007, s. 3 ; BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 3.

³ Porovnaj napr. HOFFMAN, B. von. Internationales Privatrecht einschliesslich der Grundzüge des Internationalen Zivilverfahrensrechts. 7. Aufl. München: Verlag C.H. Beck, 2002, s. 1.

⁴ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s.4.

u subjektu právneho vzťahu, alebo skutočnosti právne významnej pre vznik a existenciu právneho vzťahu alebo u predmetu právneho vzťahu.⁵

Normami medzinárodného práva sú riešené tri druhy problémov: upravujú právomoc súdov, voľbu práva a cudzie súdne rozhodnutia. Pravidlá o právomoci súdov určujú, ktorý súd daný spor prejedná a rozhodne, pravidlá o voľbe práva stanovujú, právo ktorého štátu sa použije a pravidlá o cudzích súdnych rozhodnutiach definujú okolnosti, za ktorých súdne rozhodnutie vydané súdom jednej krajiny je uznávané a vykonateľné v inej krajine.

V modernom svete, každá krajina s rozvinutým právnym systémom má vlastný súbor noriem medzinárodného práva súkromného, ktoré sú súčasťou jej súkromného práva. Tieto normy sa líšia v každom štáte a tieto rozdiely majú tendenciu podlomiť účel týchto pravidiel. Účelom je predovšetkým dosiahnutie právnej istoty osôb zainteresovaných a to určitosťou noriem, ich predvídateľnosťou a jednotným spôsobom riešenia konfliktov, bez ohľadu na to, ktorý súd je zapojený. Tak ako aj iné normy súkromného práva, aj normy medzinárodného práva súkromného môžu byť harmonizované s normami ostatných štátov medzinárodnými zmluvami, prípadne aktmi sekundárneho práva na úrovni EU.⁶

1.1 Medzinárodné civilné právo procesné

Do právnej úpravy súkromnoprávných vzťahov s medzinárodným prvkom zaraďujeme tiež právnu úpravu postupu súdov a iných orgánov a účastníkov, príp. aj iných osôb, a vzťahov medzi nimi vznikajúcich v konaniach o súkromnoprávných veciach, v ktorých sa vyskytuje medzinárodný prvok. Súbor noriem obsahujúcich túto právnu úpravu sa označuje medzinárodné právo procesné.

Medzinárodný prvok v konaní o súkromnoprávných veciach (civilný proces), môže spočívať napr. v tom, že účastníkom konania je cudzinec, alebo určitý procesný úkon (výsluch svedka bývajúceho v cudzine, doručenie písomnosti osobe bývajúcej

---

⁵ Porovnaj napr. ONDŘEJ, J. Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 223.

⁶ STONE, P. EU Private International Law: Harmonization of Laws. London: Elgar European Law Publishing, 2007, s. 3.

v cudzine, atd.) je potrebné vykonať v cudzine, alebo sa žiada uznanie alebo výkon cudzieho rozhodnutia atď. Medzinárodný prvok v civilnom procese je daný najčastejšie vtedy, keď sa vedie toto konanie o súkromnoprávnom vzťahu, ktorý sám obsahuje medzinárodný prvok. Prípady, keď sa medzinárodný prvok vyskytuje len v konaní, ktoré sa vedie o hmotno-právnom vzťahu čisto vnútroštátnej povahy, sú menej častejšie.⁷

1.2 Základné spôsoby úpravy medzinárodného práva súkromného

V triedení noriem medzinárodného práva súkromného je vyjadrená jeho špecifickosť a zvláštnosť spôsobu úpravy.⁸ Za súčasného stavu právneho vývoja prevládajú v právnych poriadkoch jednotlivých štátov dva spôsoby úpravy súkromnoprávnych vzťahov s medzinárodným prvkom, jedná sa o kolízne a priame normy.

Kolízne normy samy neupravujú vecne práva a povinnosti účastníkov právneho vzťahu. Obmedzujú sa len na to, že podľa určitých kritérií určia právny poriadok štátu, ktorého normami sa právny vzťah riadi. Pre tento spôsob úpravy je charakteristické používanie tuzemského ale aj zahraničných právnych poriadkov. Zahraničný právny poriadok často upravuje určitý vzťah odlišne od tuzemského právneho poriadku. Predstava cudzieho práva o spravodlivej úprave práv a povinností účastníkov sa môže odlišovať od predstavy tuzemského práva. Poslaním kolíznej normy nie je dosiahnutie hmotno-právnej spravodlivosti. Kolízna norma sa obmedzuje len na dosiahnutie kolízne správneho riešenia. Pri výbere medzi dotknutými právnymi poriadkami vychádza z kritéria v nej stanoveného. Nediskriminuje medzi svojim vlastným a cudzími právnymi poriadkami, zaobchádza s nimi ako s rovnými.⁹

Druhým spôsobom úpravy súkromnoprávnych vzťahov s medzinárodným prvkom je stanovenie práv a povinností ich účastníkov priamo, tj. bez odkazu na právny

---

⁷ KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání. Brno: Doplněk, 2009, s. 21.

⁸ ONDŘEJ, J. Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 225.

⁹ Porovnaj napr. ONDŘEJ, J. Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 225.

poriadok niektorého štátu. Tieto normy dojednávajú obvykle medzi sebou štáty. Stávajú sa tak súčasťou právnych poriadkov zmluvných štátov najčastejšie na základe medzinárodnej zmluvy spôsobom predpísaným ich ústavnými predpismi a upravujú výlučne súkromno-právne pomery s medzinárodným prvkom, ktoré sú zaradené do predmetu úpravy príslušnej zmluvy. V právnych poriadkoch tak vzniká pre určité druhy súkromnoprávných vzťahov dvojité úprava: pre tie súkromnoprávne vzťahy s medzinárodným prvkom, na ktoré sa medzinárodne zjednaná úprava vzťahuje, použije sa pre ne táto úprava a pre ostatné, tj. pre vnútroštátne vzťahy a pre tie vzťahy s medzinárodným prvkom, na ktoré medzinárodne dojednaná úprava nedopadá, tu sa použijú doterajšie normy vnútroštátneho pôvodu a to v prípade, že ide o vzťahy s medzinárodným prvkom a kolízna norma odkazuje na právny poriadok daného štátu. Priame normy jednak bezprostredne stanovujú práva a povinnosti účastníkov nimi upravených vzťahov a jednak dochádza bezprostredne k ich aplikácii, tj. bez predchádzajúceho použitia kolíznej normy. Rovnako ako kolízne normy, aj zjednanie priamych noriem predpokladá rozdiely v právnych poriadkoch štátov. Dojednaním priamych noriem príslušné štáty odstránia pre vymedzený okruh právnych vzťahov rozdiely vo svojich právnych poriadkoch a tým dochádza v uvedenom vymedzenom rozsahu k unifikácii práva.¹⁰

Niektorí autori¹¹ rozlišujú okrem kolíznych a priamych noriem aj vecné normy medzinárodného práva súkromného¹² a normy medzinárodného práva procesného¹³.

---

¹⁰ Porovnaj napr. KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání. Brno: Doplněk, 2009, s. 24

¹¹ Porovnaj napr. ONDŘEJ, J. Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 226.

¹² Vecné normy medzinárodného práva súkromného sú normy, ktoré vecne (obsahovo) upravujú práva a povinnosti účastníkov súkromnoprávneho pomeru, sú určené výlučne alebo prevažne pre úpravu súkromnoprávných vzťahov s medzinárodným prvkom. Na rozdiel od priamych noriem sa ich však nepoužije priamo, ale až vtedy, ak kolízna norma odkáže na právny poriadok, ktorého sú súčasťou. Napríklad ustanovenia § 729-755 obchodného zákoníku č. 513/1991 Sb..

¹³ Normy medzinárodného práva procesného predstavujú súbor noriem upravujúcich postup súdov a iných orgánov a účastníkov, príp. aj iných osôb a vzťahov medzi nimi vznikajúcich v konaní o občianskoprávných veciach, v ktorom sa vyskytuje medzinárodný prvok. Sú obsiahnuté v zákone č. 97/1963 Sb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom.

2. EURÓPSKE MEDZINÁRODNÉ PRÁVO SÚKROMNÉ

Európske medzinárodné právo súkromné a procesné býva právom považované za najrýchlejšie sa rozvíjajúcu oblasť súkromného práva v rámci EU. Unifikácia znamená zjednotenie, nielen zblížovanie či približovanie právnych noriem, ku ktorým väčšinou dochádza v oblasti súkromného práva hmotného.¹⁴

Medzinárodné právo súkromné je povolané k riešeniu situácií, keď na súkromno-právny vzťah s medzinárodným prvkom dopadajú najmenej dva právne poriadky, pričom použitý môže byť iba jeden z nich, prípadne žiadny, ak je k dispozícii priama unifikovaná úprava. Európske medzinárodné právo súkromné je potrebné z toho dôvodu, že právna úprava súkromnoprávných vzťahov a procesných otázok v jednotlivých členských štátoch je rôzna a mohla by byť riešená klasickou cestou – vnútroštátnymi predpismi medzinárodného práva súkromného, ale potreby jednotného vnútorného trhu EU a stále užšej spolupráce v justičnej oblasti vyžadujú úpravu kvalitatívne vyššieho stupňa. Toto je možné dosiahnuť u kolíznych noriem ich unifikáciou, ktorá zaistí rovnaký postup bez ohľadu na štát fóra. V procesnej oblasti je naproti tomu potrebné vylúčiť konflikty právomocí stanovením kritérií pre medzinárodnú pomoc a predovšetkým zaistiť hladké uznávanie a výkon rozhodnutí vydaných súdom iného členského štátu.

Európske medzinárodné právo súkromné predstavuje súhrn všetkých právnych noriem, upravujúcich súkromnoprávne vzťahy s medzinárodným prvkom, vrátane procesných, ktoré sú súčasťou práva EU alebo vnútroštátneho práva členského štátu ako dôsledok prevedenia smernice EU, ako aj tie normy, ktoré sú obsiahnuté v európskej regionálnej zmluvnej úprave.¹⁵

Pojem európske medzinárodné právo súkromné zahŕňa tri okruhy právnych noriem práva EU, ktorými sú normy upravujúce právomoc, resp. tzv. medzinárodnú príslušnosť civilných súdov určitého členského štátu EU v cezhraničných sporoch, ako aj otázky spolupráce týchto súdov, normy určujúce rozhodné právo, ktoré bude na daný

---

¹⁴ PAUKNEROVÁ, M. Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii. Právník, 2005, č.12, s. 1422.

¹⁵ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V., NOVOTNÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. AUB Iuridica No. 206, Brno : Masarykova univerzita, 1998, s. 26.

súkromno-právny vzťah s medzinárodným prvkom aplikované, tzn. kolízne normy a normy upravujúce uznanie a výkon cudzích súdnych a ďalších rozhodnutí, tj. rozhodnutí vydaných v iných členských štátoch EU v súkromno-právnych veciach.¹⁶

2.1 Vývoj európskeho medzinárodného práva súkromného

Medzinárodné právo súkromné sa stalo súčasťou procesu európskej integrácie len nedávno. Pôvodná Rímska zmluva, zakladajúca Európske hospodárske spoločenstvo v roku 1957, sa sústredila predovšetkým na vytvorenie spoločného trhu založeného na slobode pohybu vecí, osôb, služieb a kapitálu. K dosiahnutiu týchto cieľov boli prijímané predovšetkým normy upravujúce colné povinnosti, kvalitatívne a kvantitatívne dovozné obmedzenia, povolenia k pobytu a k práci, atď. Pôvodná Rímska zmluva neobsahovala prakticky žiadnu zmienku o medzinárodnom práve súkromnom. Jedine článok 220 si zasluhuje väčšiu pozornosť. Stanovuje, že členské štáty vstúpia do vzájomných jednaní, v prípade potreby a s cieľom zaistiť v prospech svojich štátnych príslušníkov i.a. zjednodušenie formalít, ktorým podlieha vzájomné uznávanie a výkon súdnych rozhodnutí a rozhodcovských nálezov.¹⁷ K štyrom základným slobodám pristupuje tzv. piata základná sloboda – voľný pohyb rozsudkov. Prvou generáciou pravidiel medzinárodného práva súkromného sa tak stáva tzv. terciárne právo, tzn. doplnkové právo, ktoré je tvorené medzinárodnými zmluvami, uzatváranými členskými štátmi k uskutočňovaniu cieľov EU.¹⁸ Jednania členských štátov týkajúce sa uznávania a výkonu rozsudkov vyústili v roku 1968 do Bruselského dohovoru.

Je nepopierateľné, že aj rozdiely na poli súkromného práva môžu spôsobiť vznik prekážok, ktoré zabránia vytvoreniu skutočného spoločného vnútorného trhu. Kvôli tomu sa EU pokúsila s určitým úspechom harmonizovať dôležité otázky súkromného práva, napr. určité aspekty spotrebiteľských zmlúv alebo obchodných spoločností. Je

---

¹⁶ PAUKNEROVÁ, M. Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii. Právník 12/2005, str. 1423.

¹⁷ BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 6.

¹⁸ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s.20.

nutné však poznamenať, že harmonizujúce smernice ukladajú len určité minimálne požiadavky, ale nezakazujú členským štátom ísť ďalej, napr. záležitosti ochrany spotrebiteľa.

Maastrichtská zmluva z roku 1992 umiestnila oblasť súdnej spolupráce v občianskych veciach pod tretí pilier európskej integrácie a tým vytvorila základ pre zjednávanie a prijímanie komplexnejších dohovorov v oblasti medzinárodného práva súkromného.¹⁹ Je nutné poznamenať, že tento krok nebol až taký radikálny.²⁰

Radikálny vývoj prináša Amsterdamská zmluva z roku 1997, ktorá vyhlásila „priestor slobody, bezpečnosti a práva“. V rámci novelizovanej SES (premenovaná Lisabonskou zmluvou na SFEU) bola novo vytvorená hlava IV., nazvaná „Vízová, azylová a prísťahovalecká politika a iné politiky týkajúce sa voľného pohybu osôb“. Táto matéria bola prevedená z tretieho, unijného (tj. medzivládneho) piliera, zakotveného v SEU, do piliera prvého, komunitárneho, zahrnutého SES, čo prakticky znamená, že oblasť medzinárodného práva súkromného môže byť regulovaná takými inštrumentmi ako sú nariadenia a smernice. Význam tohoto presunu je mimoriadny predovšetkým pre medzinárodné právo súkromné. Nový prístup k regulácii tejto oblasti je zakotvený hlavne v pôvodnom článku 65 SES, nazvanom „Súdna spolupráca v občianskych veciach“. Opatrenia v oblasti súdnej spolupráce v občianskych veciach s medzinárodným prvkom vydávané podľa pôvodného čl. 67 SES, ak je to nutné k náležitému fungovaniu vnútorného trhu zahŕňajú: zlepšenie a zjednodušenie systému medzinárodného doručovania súdnych a mimosúdnych písomností, spoluprácu pri zaobstarávaní dôkazov, ako aj uznanie a výkon súdnych a mimosúdnych rozhodnutí v občianskych veciach; podporu zlúčiteľnosti kolíznych noriem platných v členských štátoch a predpisov k riešeniu konfliktov právomocí a odstraňovanie prekážok hladkého priebehu občiansko-právnych konaní, v prípade nutnosti podporou zlúčiteľnosti predpisov občianskeho práva procesného platných v členských štátoch. Komisia má výlučné právo iniciatívy a jej postavenie bolo posilnené. Článok 67 odst. 2 druhá odsečka SES uvádza, že Rada prijíma jednomyselne po konzultácii s Európskym

---

¹⁹ Na základe článku K.3 SEU uzatvorili členské štáty dva dohovory v oblasti procesného práva, ktorými sú Dohovor o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností vo veciach občianskych a obchodných z r. 1997 a Dohovor o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach manželských z r. 1998. Tieto dohovory sa však nestali platnými, neskôr boli prepracované do nariadení.

²⁰ BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 7.

parlamentom rozhodnutia, podľa ktorých sa na všetky oblasti, na ktoré sa vzťahuje pôvodná hlava IV. SES, použije postup podľa čl. 251 SES, tzn. spolurozhodovacia procedúra, kde Komisia predloží návrh Európskemu parlamentu a Rade a po obdržaní stanoviska Európskeho parlamentu jedná kvalifikovanou väčšinou s prípadným využitím dohodovacej (konciliačnej) procedúry.²¹

Zmluva z Nice z roku 2001 priniesla len drobné zmeny týkajúce sa prijímania aktov sekundárneho práva.

2.2 Lisabonská zmluva

Lisabonská zmluva bola podpísaná v roku 2007 a po ratifikácii všetkých dvadsiatich siedmich členských štátov sa stala 1. decembra 2009 platnou.

Lisabonská zmluva býva niekedy označovaná ako Reformná zmluva, pretože mení tri dokumenty: SEU, SES - ktorá je nanovo označená ako Zmluva o fungovaní Európskej únie (SFEU) - a Zmluvu o EURATOMU. Ruší doterajšiu štruktúru troch pilierov, ktorú zaviedla Maastrichtská zmluva. Podľa čl. 1 novelizovanej SEU je nástupkyňou Spoločenstva Európska únia, ktorej je priznaná právna subjektivita. Hlava V. SFEU „Priestor slobody, bezpečnosti a práva“ je rozdelený do 5 kapitol, pričom 3. kapitola sa volá „Justičná spolupráca v občianskych veciach“.

V porovnaní s predchádzajúcou reguláciou v Amsterdamskej zmluve nastávajú v tejto oblasti určité zmeny. Európske medzinárodné právo súkromné a procesné je naďalej významným integračným nástrojom, ale na rozdiel od čl. 65 SES podmienkou pre zblížovanie právnych predpisov členských štátov už nie je „nevyhnutnosť riadneho fungovania vnútorného trhu“. Formulácia článku 81 odst. 2 SFEU znie: „*hlavne ak je to nevyhnutné k riadnemu fungovaniu vnútorného trhu*“. Aj keď v súčasnej dobe sú určité predpisy, hlavne v rodinnom práve, skôr „na hranici“ fungovania vnútorného trhu, predsa len má táto podmienka svoju relevanciu. Do budúca sa teda záber spoločnej právnej úpravy v oblasti medzinárodného práva súkromného rozširuje.²²

---

²¹ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 22.

²² Tamtiež, s. 26.

2.3 Postavenie Veľkej Británie, Írska a Dánska

Tieto tri štáty majú zvláštne postavenie. Nie sú viazané pôvodnou hlavou IV. SES, ale zvláštnymi protokolmi prijatými v súvislosti s Amsterdamskou zmluvou, ktorými sú Protokol o postavení Spojeného kráľovstva a Írska a Protokol o postavení Dánska.²³

Veľká Británia a Írsko sa v zásade nepodieľajú na prijímaní jednotlivých opatrení v rámci medzinárodného práva súkromného, ale môžu vyhlásiť, že sa chcú zúčastniť prijímania a používania konkrétneho opatrenia.²⁴ Doterajšia prax je taká, že obe krajiny sa zúčastnili na všetkých opatreniach, s výnimkou Nariadenia Rím I.²⁵

Pre Dánsko platí odlišná úprava. Dánsko sa nepodieľa na aplikácii hlavy IV. SES, stojí dôsledne mimo pôsobnosť tejto hlavy a prijaté opatrenia ho nezaväzujú. Bogdan dokonca uvádza, že v rámci európskej spolupráce v civilných veciach Dánsko nie je považované za členský štát.²⁶ Napriek tomu existujú snahy s cieľom zapojiť Dánsko do integrácie v tejto oblasti, ktoré sa realizujú separátnymi dohodami, ktoré sa niekedy označujú aj ako paralelné dohody. Jednou z nich je aj prístupová zmluva Dánska k Nariadeniu Brusel I., ktorá sa stala platnou dňa 1.7.2007. Podľa tejto zmluvy sa od daného dňa uplatňujú voči Dánsku ustanovenia Nariadenia Brusel I.

2.4 Pramene európskeho medzinárodného práva súkromného

Uskutočňovanie cieľov EU sa nezaobíde bez účinného nástroja, ktorý by garantoval nezvratný postup vpred a fixoval dosiahnuté. EU si preto vytvorilo svoj vlastný právny poriadok, ktorý existuje vedľa právnych poriadkov členských štátov a ktorý nie je prostou regionálnou zložkou práva medzinárodného.²⁷

---

²³ Tamtiež, s. 33.

²⁴ Toto zvláštne prehlásenie sa nazýva aj „*opt-in*“.

²⁵ Nariadenie EP a Rady (ES), o práve rozhodnom pre zmluvné záväzkové vzťahy.

²⁶ BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 13.

²⁷ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V., NOVOTNÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. AUB Iuridica No. 206, Brno : Masarykova univerzita, 1998, s. 32.

Vstupom Českej republiky do EU dňa 1. mája 2004 sa pre ňu stáva záväzný právny režim EU, platný k tomuto dňu.

Pramene práva EU sa všeobecne členia na právo primárne a sekundárne. Primárne právo tvoria zakladacie zmluvy a zmluvy ich revidujúce, meniace a doplňujúce.²⁸ Primárne právo neobsahuje priame normy a skôr je považované za východisko práva sekundárneho, ktoré predovšetkým obsahuje normy európskeho medzinárodného práva súkromného.

Predpisy sekundárneho práva sú dominantným prameňom európskeho medzinárodného práva súkromného. Tvoria ho nasledujúce akty: nariadenia, smernice, rozhodnutia, doporučená a stanoviská.²⁹

Nariadenie je aktom všeobecnej povahy, ktorý je záväzný v celom svojom rozsahu a je priamo použiteľný v každom členskom štáte EU. To znamená, že nariadenie platí priamo a k svojej použiteľnosti spravidla nevyžaduje vydanie vnútroštátneho vykonávajúceho predpisu, ktorý so sebou logicky prináša nebezpečenstvo rozdielnych právnych úprav v jednotlivých členských štátoch. Nariadenie zaväzuje členské štáty aj súkromné osoby (fyzické i právnické) na území členských štátov. Je považované za najefektívnejší nástroj zjednocovania práva EU.³⁰ Z tohoto dôvodu je nariadenie najvyužívanejšou formou úpravy v tejto oblasti. Jedná sa napr. o nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003, o súdnej právomoci, uznávaní a výkone rozsudkov vo veciach manželských a vo veciach rodičovskej zodpovednosti (tzv. Nariadenie Brusel IIa), nariadenie EP a Rady (ES) č. 1393/2007, o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností vo veciach občianskych a obchodných v členských štátoch EU, nariadenie EP a Rady (ES) č. 593/2008, o práve rozhodnom pre zmluvné záväzky, atď.

Smernica je záväzná pre každý štát, ktorému je určená, pokiaľ sa jedná o výsledok, ktorý má byť dosiahnutý, pričom voľba formy a prostriedku sa ponecháva na vnútroštátnom orgáne. Inými slovami, smernice sú záväzný len z hľadiska svojho cieľa a ponechávajú vlastnú formuláciu kolíznych, príp. procesných noriem na vôli

---

²⁸ Primárnym právom relevantným pre medzinárodné právo súkromné je SES v znení zmien a doplnkov, teda v konsolidovanom znení, ktorého základom je Rímska zmluva o založení EHS z r. 1957, ktorú zmenili Jednotný európsky akt, Maastrichtská zmluva, Amsterdamská zmluva, Niceská zmluva a Lisabonská zmluva.

²⁹ Podľa článku 249 SES.

³⁰ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 40.

členských štátov, ktoré smernicu vykonávajú. To môže viesť, a aj vedie, k rôznosti takýchto noriem. Smernica obsahuje lehotu, v ktorej je nutné jej ciele vnútroštátne vykonať. Smernica teda nie je priamo použiteľná a nemá priamy účinok. Doteraz boli smernice využívané predovšetkým k regulácii čiastkových právnych inštitútov a otázok.³¹ Dôležitými smernicami regulujúcimi oblasť medzinárodného práva súkromného sú napr. smernica č. 93/13/EHS, o neprimeraných podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, smernica č. 2000/31/ES, o elektronickom obchode, v oblasti medzinárodného práva procesného je to napr. smernica č. 2003/8/ES, o sprístupnení spravodlivosti v cezhraničných sporoch stanovením minimálnych spoločných pravidiel pre právnu pomoc v týchto sporoch, atď.

Rozhodnutie je aktom individuálnej povahy, ktoré vyžaduje oznámenie adresátom, čo je zároveň podmienkou jeho platnosti a účinnosti. V oblasti medzinárodného práva súkromného sú rozhodnutia len výnimočne prameňom práva.

Doporučenia a stanoviská nie sú záväzné, nemajú priamy účinok. Doporučenie spočíva len na pozitívnom posúdení spôsobu chovania. Stanovisko obsahuje posúdenie určitej právne relevantnej situácie prostredníctvom príslušného orgánu EU. Ich cieľom je popísať či inak priblížiť adresátovi určité chovanie či situáciu.³²

Určitý význam donedávna hralo aj tzv. právo terciárne, ktoré je predstavované komunitárnymi dohovormi, uzatváranými medzi členskými štátmi EU. Najvýznamnejším takýmto dohovorom je Bruselský dohovor z r. 1968, ktorý však už bol nahradený Nariadením Brusel I. Rovnaký osud postihol aj ďalšie dohovory. Amsterdamská zmluva z r. 1997, ktorá umožnila prijímať predpisy medzinárodného práva súkromného formou nariadenia, ustanovenie článku 220 (resp. článku 293) ponechala, avšak jeho význam sa stal zanedbateľným. Lisabonská zmluva šla ešte ďalej, toto ustanovenie vypustila a tým etapa terciárneho práva veľmi pravdepodobne skončila.³³

Vedľa vyššie vymenovaných prameňov práva, ktoré sú tradične zaradované do kategórie práva primárneho a práva sekundárneho, existujú pramene práva, ktoré nie je možné jednoznačne zaradiť ani do jednej z týchto kategórií. Sem patria rozhodnutia

---

³¹ Tamtiež, s. 41.

³² Porovnaj napr. TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. Evropské právo, 3. vyd. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 242.

³³ Porovnaj napr. PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 38.

ESD. Tie síce nemajú charakter precedentov, ale v praxi sa všeobecne považujú za smerodajné a sú rešpektované. V tomto zmysle je možné považovať ich za súčasť práva EU.³⁴

2.5 Strety medzi prameňmi práva EU

Pramene práva EU a ich vzájomné vzťahy sú charakteristické tým, že vytvárajú hierarchiu.

Primárne právo je zvrchované a má prednosť pred ostatnými prameňmi komunitárneho práva. Medzi prameňmi primárneho práva navzájom existuje súradný vzťah. Súd prvého stupňa priamo uviedol, že zásady, podľa ktorých sa riadi hierarchia noriem, vylučujú, aby sa akt sekundárneho práva mohol odchyliť od ustanovení SFEU. Primárne právo je tak nadradené všetkým ostatným prameňom komunitárneho práva.

V prípade sekundárneho práva je potrebné skúmať samotné ustanovenia týchto predpisov, pretože tie väčšinou predvídajú riešenie takýchto konfliktov.³⁵ V prípade, že takéto ustanovenia neexistujú, použijú sa všeobecné zásady, predovšetkým *lex posterior derogat priori* a *lex specialis derogat generali*.

Medzinárodné zmluvy, uzavreté EU, stoja medzi primárnym a sekundárnym právom. Článok 300 odst. 7 SES výslovne stanoví, že *dohody uzavreté za podmienok stanovených týmto článkom sú záväzné pre orgány Spoločenstva aj pre členské štáty*. V hierarchii noriem práva EU zaujímajú medzinárodné zmluvy teda postavenie nadradené sekundárnemu právu.³⁶

---

³⁴ Porovnaj napr. TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. Evropské právo, 3. vyd. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 243; ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V., NOVOTNÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. AUB Iuridica No. 206, Brno : Masarykova univerzita, 1998, s. 36.

³⁵ Napr. článok 1 odst. 2 písm. b) Nariadenia Brusel I., čl. 22 Nariadenia Rím II..

³⁶ Porovnaj napr. PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 45.

3. BRUSELSKÝ DOHOVOR

Samotná pôvodná SES neobsahuje žiadne normy, ktoré by priamo zaväzovali členské štáty uznávať a vykonávať súdne rozhodnutia pochádzajúce z iných členských štátov. Pôvodný čl. 220 Zmluvy o EHS z roku 1957 stanovuje, že členské štáty by mali vstúpiť do vzájomných jednaní, ktorých cieľom by bolo zjednodušenie formalít, týkajúcich sa uznávania a výkonu súdnych rozhodnutí. Toto ustanovenie demonštruje fakt, že okrem voľného pohybu osôb, služieb, práce a kapitálu je nutné zaistiť aj voľný pohyb súdnych rozhodnutí (označované tiež ako „piata sloboda“).³⁷

Vypracovanie európskeho dohovoru, ktorý by aspoň nepriamo prekonal teritoriálnu obmedzenosť právomocí národných súdov a účinkov ich rozhodnutí, bolo realizované pomerne skoro po vzniku Európskeho hospodárskeho spoločenstva, a to dokonca ešte pred skončením počiatočného dvanásťročného prechodného obdobia.^{38 39}

V súlade s vyššie zmieneným čl. 220 Zmluvy o EHS, šesť pôvodných členských štátov prijalo v roku 1968⁴⁰ Bruselský dohovor o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach.⁴¹

Zatiaľ čo čl. 220 Zmluvy o EHS predpokladá zjednodušenie uznávania a výkonu súdnych rozhodnutí, Bruselský dohovor upravuje širšiu problematiku. Dohovor bol zostavený ako tzv. dvojité inštrument, pretože upravuje nielen uznávanie a výkon súdnych rozhodnutí, ale aj otázky právomocí súdov. Dokonca je možné konštatovať, že normy upravujúce právomoc súdov sú dôležitejšie než tie, ktoré upravujú uznávanie a výkon súdnych rozhodnutí.⁴²

Dohovor zreteľne upravuje danú problematiku z európskeho uhla pohľadu a snaha o rešpektovanie jeho európskeho rozmeru je zrejماً. Prináša totiž oproti

---

³⁷ BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 33.

³⁸ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V., NOVOTNÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. AUB Iuridica No. 206, Brno : Masarykova univerzita, 1998, s. 161.

³⁹ Ustanovenie článku 8 Zmluvy o EHS predpokladá, že spoločný trh sa postupne vytvorí v prechodnom období dvanástich rokov.

⁴⁰ Bruselský dohovor sa stal účinným v r. 1973.

⁴¹ Šesť pôvodných členských štátov tvorilo Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Belgicko, Holandsko, Luxembursko .

⁴² BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 33.

existujúcim národným úpravám niektoré významné zmeny, a to nielen v oblasti stanovenia právomocí, ale aj v oblasti uznávania a výkonu rozhodnutí.

Pri určovaní právomoci súdu opúšťa kritérium štátnej príslušnosti žalobcu v prospech bydliska (domicil, sídlo) žalovaného, prípadne žalobcu, v prípade, že sa nachádza na území EU. To je vyjadrením všeobecnej tendencie potlačovania významu štátneho občianstva v prospech príslušnosti k Európskej únii, pričom jednotné európske občianstvo nemôže byť rozlišovacím kritériom. Tým môže byť jedine miesto, ku ktorému má príslušná osoba najužší vzťah, teda bydlisko, domicil alebo sídlo.

Pri uznávaní a výkone cudzích rozhodnutí sa presadila zásada prezumpcie správnosti cudzích rozhodnutí, čo umožnilo stanoviť minimum podmienok pre ich uznanie a výkon, ktorý sa vykonáva na základe návrhu.⁴³

Bruselský dohovor bol menený niekoľkokrát; prvýkrát prístupom Dánska, Veľkej Británie a Írska v r. 1978; druhýkrát prístupom Grécka v r. 1982; ďalej prístupom Španielska a Portugalska v r. 1989 a nakoniec prístupom Rakúska, Fínska a Švédska v r. 1996.

Významné sú správy, ktoré boli vydané v súvislosti s uzavretím Bruselského dohovoru a jeho postupnými novelizáciami pri pristupovaní ďalších zmluvných štátov, predovšetkým je to tzv. Jenardova správa (Jenard Report). P. Jenard bol spravodajcom výboru, ktorý pripravil Bruselský dohovor a táto správa je dodnes významným prameňom pre jeho výklad, použiteľný väčšinou tiež pre výklad Nariadenia Brusel I., rovnako ako aj správy prijaté neskôr, v súvislosti s prístupovými zmluvami ďalších členských štátov.⁴⁴

Zásadný zlom však priniesla Amsterdamská zmluva. Zmeny, ktoré priniesla, je možné krátko a výstižne označiť ako „europeizácia“, príp. „komunitarizácia“ medzinárodného práva súkromného a procesného. Dôvodom pre toto označenie je bez pochyby možnosť nahradiť medzinárodné zmluvy, ktoré upravovali danú oblasť, normatívnymi aktmi sekundárneho komunitárneho práva (nariadeniami alebo smernicami).⁴⁵

---

⁴³ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V., NOVOTNÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. AUB Iuridica No. 206, Brno : Masarykova univerzita, 1998, s. 161.

⁴⁴ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008.

⁴⁵ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s.172.

Proces dobrovoľného prístupu jednotlivých štátov k jednotlivým prístupovým verziám Bruselského dohovoru síce plne zodpovedal demokratickým princípom, ale na druhej strane sa stalo časom veľmi neprehľadné, ktorý štát je viazaný ktorou prístupovou dohodou voči štátu inému. To bolo navyše komplikované i prístupmi k interpretačnému protokolu.⁴⁶

Bruselský dohovor splnil vo svojej dobe dôležitú úlohu: prekonanie teritoriálnej obmedzenosti právomoci národných súdov a účinkov ich rozhodnutí. Priniesol oproti existujúcim národným úpravám niektoré významné zmeny, a to nielen v oblasti stanovenia právomocí, ale aj v oblasti uznávania a výkonu rozhodnutí. Jednou z najvýznamnejších je určite opustenie starého princípu určovania právomoci súdu podľa kritéria štátnej príslušnosti a jeho nahradenie kritériom bydliska žalovaného.⁴⁷

Pre Bruselský dohovor znamenal nový vývoj prerod do nariadenia Rady (ES) č. 44/2001, o právomoci a uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí vo veciach občianskych a obchodných.

Bruselský dohovor sa aplikoval po vstupe Nariadenia Brusel I. v účinnosť až do 1.7.2007. Od tohoto dňa sa pre vzťahy Dánska a členských štátov EU aplikuje Nariadenie Brusel I. na základe Dohody medzi ES a Dánskom o právomoci a uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach.

---

⁴⁶ Okrem samotného Bruselského dohovoru bol prijatý i Protokol o interpretácii Bruselského dohovoru. Bol dojednaný dňa 3.6. 1971 medzi tými istými stranami ako Bruselský dohovor a vstúpil v platnosť 1.9. 1975. Ďalšie štáty, ktoré pristupovali k Bruselskému dohovoru, pristupovali aj k tomuto Protokolu.

⁴⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. Právomoci soudů a výkon rozhodnutí v kontextu vývoje evropského civilního procesu. Právní rádce 12/2004, s.18.

4. LUGÁNSKY DOHOVOR

Bruselský dohovor bol všeobecne považovaný za úspech a krajiny západnej Európy, ktoré neboli členmi EU, konkrétne členské štáty EFTA⁴⁸, si želali participovať na systéme vytvorenom týmto dohovorom. Keďže priamy prístup k Bruselskému dohovoru nebol pre tieto krajiny možný, riešenie predstavoval paralelný Lugánsky dohovor o právomoci súdov a výkonu a uznávaní súdnych rozhodnutí vo veciach občianskych a obchodných.⁴⁹

Z iniciatívy Švajčiarska začali v polovici 80. rokov práce na paralelnom dohovore, ktorý by analogicky upravil tie isté otázky aj vo vzťahu k členským štátom EFTA. Vzhľadom k tomu, že text oboch dohovorov je takmer zhodný, boli práce ukončené po troch rokoch a v septembri 1988 bola do švajčiarskeho Lugana zvolaná diplomatická konferencia, ktorá prijala vyššie spomínaný Lugánsky dohovor.⁵⁰

Ustanovenia Lugánskeho dohovoru sú takmer identické s ustanoveniami Bruselského dohovoru. Existujú určité minimálne rozdiely v obsahu oboch inštrumentov a je nutné spomenúť aj fakt, že interpretácia Lugánskeho dohovoru nespadá do právomoci ESD. Protokol č. 2 a dve deklarácie, ktoré sú súčasťou Lugánskeho dohovoru, vyjasnili otázku interpretácie tak, že judikatúra ESD týkajúca sa Bruselského dohovoru je braná do úvahy a navyše existuje takmer jednotný konsensus o tom, že judikáty ESD sa aplikujú viac-menej automaticky aj na Lugánsky dohovor, okrem výnimočných prípadov, kde sa znenie Lugánskeho dohovoru líši od Bruselského.⁵¹

Štáty, ktoré nie sú členmi EU alebo Európskeho združenia voľného obchodu, by mohli pristúpiť k Lugánskemu dohovoru len s jednohlasným súhlasom všetkých členov EU a Európskeho združenia voľného obchodu. Takýmto spôsobom pristúpilo k tomuto dohovoru Poľsko ešte pred vstupom do EU.⁵²

---

⁴⁸ V tom čase sa jednalo o štáty Fínsko, Island, Nórsko, Rakúsko, Švédsko a Švajčiarsko.

⁴⁹ BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 34.

⁵⁰ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V., NOVOTNÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. AUB Iuridica No. 206, Brno : Masarykova univerzita, 1998, s. 239.

⁵¹ BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 34.

⁵² STONE, P. EU Private International Law: Harmonization of Laws. London: Elgar European Law Publishing, 2007.

Dňa 30.10. 2007 bol podpísaný medzi EU, Islandom, Nórskom a Švajčiarskom nový Lugánsky dohovor, ktorý nahradzuje Lugánsky dohovor z roku 1988, a zodpovedá ustanoveniam Nariadenia Brusel I.⁵³

---

⁵³ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008.

5. NARIADENIE BRUSEL I.

5.1 Vznik

Amsterdamská zmluva priniesla zlom v oblasti európskeho civilného procesného práva. Otázky, ktoré boli dovtedy predmetom dohovorov, mohli byť upravované aktmi sekundárneho práva. Na základe pôvodného článku 65 SES bolo vydané Nariadenie o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach ako opatrenie súdnej spolupráce v civilných veciach. Nariadenie Brusel I. sa stalo účinným dňa 1.3.2002⁵⁴ a vo vzťahoch medzi členskými štátmi nahradilo Bruselský dohovor. Zmena právnej formy z dohovoru na nariadenie má predovšetkým tú výhodu, že je jednoduchšie meniť nariadenie a tieto zmeny majú rovnaký deň začiatku účinnosti pre všetky členské štáty. Navyše nie je nutné uzatvárať prístupové dohovory pri každom rozšírení EU a následne ich ratifikovať v každom členskom štáte.⁵⁵

Nariadenie Brusel I., akt sekundárneho práva, platí v členských štátoch bezprostredne a jednotne a má prednosť pred národným civilným právom procesným.⁵⁶ Nariadenie nahrádza nielen staršie národné procesné právo, ale aj novšie, to znamená, to, ktoré vznikne po vstupe Nariadenia v účinnosť. Neuplatní sa tu zásada *lex posterior derogat priori*.⁵⁷

Nariadenie unifikuje procesné pravidlá v oblasti medzinárodného práva procesného, teda nie vnútroštátneho civilného práva procesného. Tento typ unifikácie je možné charakterizovať ako regionálnu, obmedzenú na členské štáty. Súčasne ide o unifikáciu *inter partes*, ktorá je charakteristická pre nariadenie. V konaní pred súdmi členských štátov sa tak rozlišuje medzi prípadmi, keď sa jedná o účastníkov domicilovaných na území členských štátov a o prípady ostatné. V prvej situácii sa využije Nariadenie, v druhej situácii sa postupuje podľa národných pravidiel.⁵⁸

---

⁵⁴ čl. 76 Nariadenia Brusel I.

⁵⁵ Porovnaj napr. KROPHOLLER, J. Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EuGVO, Lugano-Übereinkommen und Europäischem Vollstreckungstitel. 8. Auflage. Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, 2005, s. 35.

⁵⁶ Prednosť práva ES voči národnému právu je zásada, ktorú judikoval ESD v prípade Costa/E.N.E.L..

⁵⁷ KROPHOLLER, J. Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EuGVO, Lugano-Übereinkommen und Europäischem Vollstreckungstitel. 8. Auflage. Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, 2005, s. 36.

⁵⁸ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s.177.

Nariadenie obsahuje úpravu problematiky právomoci súdov a zároveň uznávanie a výkon súdnych rozhodnutí. Z tohoto dôvodu býva označované aj ako „*double instrument*“⁵⁹ alebo „*convention double*“⁶⁰.

Základnú myšlienkovú konštrukciu Nariadenia je možné charakterizovať ako zabezpečenie jednotného prístupu k súdom členských štátov bez ohľadu na štátnu príslušnosť osôb, zabezpečenie jednotného nakladania s rozhodnutiami súdov členských štátov, čiastočné prepojenie právomocí súdov a uznania rozhodnutí a jednotnú interpretáciu.⁶¹

5.2 Štruktúra

Lugánský a Bruselský dohovor pozostávajú z Preambuly, ktorá pojednáva o dôvodoch vzniku a cieľoch dohovorov a zo 68 článkov, ktoré sú rozdelené do 8 častí. Okrem toho tvoria súčasť oboch dohovorov protokoly.

Nariadenie Brusel I. preberá prevažne systematiku dohovorov, od článku 7 sa však nekryje číslovanie zostávajúcich článkov.

Úvodná pasáž Nariadenia vyjadruje základné ciele, ktoré majú byť dosiahnuté. Jadro nariadenia je tvorené kapitolou II. „*Právomoc*“ (článok 2 až 31), ktorá je rozdelená do 10 oddielov, a kapitolou III. „*Uznávanie a výkon*“ (článok 32 až 56). Významná je aj kapitola I. „*Oblasť pôsobnosti*“, ktorá je tvorená len jedným článkom. Ďalej kapitola IV. upravuje „*Vykonateľné listiny a súdne zmiery*“, kapitola V. sa volá „*Všeobecné ustanovenia*“, kapitola VI. obsahuje „*Prechodné ustanovenia*“, kapitola VII. „*Vzťah k iným právnym nástrojom*“ a nakoniec kapitola VIII. upravuje „*Záverečné ustanovenia*“.

Súčasťou Nariadenia už nie sú doplňujúce protokoly, pričom ich ustanovenia sú integrované do textu Nariadenia. Záver Nariadenia je tvorený 6 prílohami.⁶²

---

⁵⁹ Porovnaj napr. PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 132.

⁶⁰ Porovnaj napr. ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s.178.

⁶¹ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s.178.

⁶² Porovnaj napr. MAYR, P.G., CZERNICH, D. Europäisches Zivilprozessrecht. Wien: WUV/Universitätsverlag, 2006, s. 49.

5.3 Právomoc vs. príslušnosť

V tejto časti je nutné upozorniť na problematiku používania pojmov právomoc a príslušnosť. Preklad oboch vyššie zmienených Dohovorov a Nariadenia do českého jazyka operuje s pojmom „*príslušnost*“. Tento pojem používaný všeobecne komunitárnymi predpismi však významovo zodpovedá pojmu „*právomoc*“. Tento termín je v českom práve používaný v zmysle oprávnenia súdu rozhodovať. Naproti tomu príslušnosť podľa českého práva určuje, ktorý súd je povolaný v danej veci viesť konanie. Všetky doteraz vydané komunitárne predpisy používajú v češtine pojem príslušnosť a tento pojem sa už vžil aj v praxi.⁶³

Je nutné dodať, že preklad Nariadenia Brusel I. do slovenského jazyka naopak zachováva obsahový význam týchto pojmov, ktorý je rovnaký ako v českom práve. Z tohto dôvodu je v tejto práci používaný pojem „*právomoc*“ na miestach, kde v českej literatúre sa naopak používa pojem „*príslušnost*“.⁶⁴

5.4 Oblasť pôsobnosti

Pôsobnosťou právnej normy sa rozumie stanovenie rozsahu, v akom sa norma používa na konkrétne prípady. Všeobecne sa v teórii českého ale aj európskeho práva rozoznáva vecná, časová, osobná (personálna) a miestna (teritoriálna).⁶⁵

Táto kapitola sa zameria na určenie rozsahu pôsobnosti Nariadenia Brusel I.. Určenie rozsahu pôsobnosti je veľmi dôležité, pretože ešte pred samotnou aplikáciou Nariadenia je nutné konkrétny spoločenský vzťah subsumovať pod jeho dosah.

---

⁶³ Porovnaj napr. PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 133.

⁶⁴ Porovnaj napr. PAUKNEROVÁ, M. Konference věnovaná kodifikaci soukromého práva, část II. Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa) a mezinárodní civilní procesní právo České republiky – vybrané otázky. Právní fórum 4/2006, s. 45-50.

⁶⁵ Porovnaj napr. GERLOCH, A. Teorie práva. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.

5.4.1 Vecná pôsobnosť

Vecná (meritórna) pôsobnosť právnej normy sa týka skutkovej charakteristiky prípadov, ktoré právnou normou upravuje.⁶⁶ Inými slovami, vymedzuje okruh spoločenských vzťahov, na ktoré dopadá z pohľadu ich druhu.

Vecná pôsobnosť je upravená v článku 1 Nariadenia Brusel I.⁶⁷ Odsek prvý tohoto článku pozitívne vymedzuje, že Nariadenie sa uplatní v občianskych a obchodných veciach. Zároveň uvádza, že sa neuplatní najmä na daňové, colné a správne veci. Druhý odsek pokračuje v negatívnom výpočte a uvádza, že Nariadenie sa neuplatní vo veciach osobného stavu, spôsobilosti fyzickej osoby, majetkových vzťahov medzi manželmi a dedenia, ďalej sa nevzťahuje na konkurzy, vyrovnania a podobné konania, sociálne zabezpečenie a rozhodcovské konanie.

Je možné konštatovať, že Nariadenie spočíva na zásade, že verejné právo nie je presaditeľné extrateritoriálne. Systematicky rozlišuje medzi právom súkromným a verejným.⁶⁸ S tým úzko súvisí vymedzenie pojmu „veci občianske a obchodné“. Vzhľadom na fakt, že Bruselský dohovor obsahuje rovnaké znenie článku 1, k oblasti vecnej pôsobnosti Nariadenia sa vzťahuje bohatá judikatúra. ESD sa už od počiatku vyslovil pre autonómny výklad tohoto pojmu v zmysle samotného Dohovoru, s odhliadnutím od právnych úprav a koncepcií jednotlivých členských štátov, ktoré nie sú identické.⁶⁹ Pri rozlišovaní je nutné vychádzať z povahy vzťahov samotných, nie z druhu orgánu, pred ktorým je prípad posudzovaný. Nariadenie túto skutočnosť vyjadruje priamo slovami „bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu“. Problematika rozlíšenia vzťahov či vecí súkromnoprávných a verejnoprávnych bola skúmaná vo

⁶⁶ GERLOCH, A. Teorie práva. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 65.

⁶⁷ Článok 1

1. *Toto nariadenie sa uplatní v občianskych a obchodných veciach bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu. Neuplatní sa najmä na daňové, colné a správne veci.*
2. *Nariadenie sa neuplatní na:*
  - a) *osobný stav a právnu spôsobilosť fyzických osôb, majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku, dedenia zo závetu alebo zo zákona;*
  - b) *konkurz, konania týkajúce sa vyrovnania zadlžených spoločností alebo iných právnických osôb a podobné konania;*
  - c) *sociálne zabezpečenie;*
  - d) *rozhodcovské konanie.*
3. *Pojem členský štát v tomto nariadení označuje každý členský štát okrem Dánska. .*

⁶⁸ SCHLOSSER, P. EU – Zivilprozessrecht. 2. Auflage. München: C.H. Beck, 2003, s.30.

⁶⁹ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 128.

viacerých rozhodnutiach.⁷⁰ Najvýznamnejším rozhodnutím je rozhodnutie vo veci *LTU v. Eurocontrol*⁷¹, ktoré ohraničuje rozsah aplikácie Bruselského dohovoru tak, že do tohoto rozsahu nespadá rozhodnutie vydané v konaní medzi verejným úradom a subjektom súkromného práva, v ktorom verejný úrad jednal pri výkone svojich právomocí. Obdobným je rozhodnutie ESD vo veci *Rüffer*⁷², keď Holandsko uplatňovalo proti nemeckému občanovi náhradu nákladov spojených s odstránením vraku jeho lodi, avšak Holandsko v tomto prípade jednalo v súlade s dvojstrannou medzinárodnou zmluvou ako správca verejnoprávnej vodnej cesty, teda ako verejnoprávna osoba na základe verejnoprávnych právomocí. ESD uviedol, že okolnosť, že správca uplatnil túto náhradu pred civilným súdom formou regresnej žaloby a nie v správnom konaní, nestačí za daných okolností k tomu, aby vec spadala do rozsahu aplikácie Bruselského dohovoru.

Prvé negatívne vymedzenie pojmu „*verejnoprávne konanie*“ priniesol ESD v rozsudku *Sonntag*⁷³, kde pojem „*občianska vec*“ zahŕňa aj prípad náhrady škody, spôsobenej učiteľom štátnej školy v dôsledku porušenia povinností dozoru pri školskom výlete.

Otázka, či sa jedná o verejnoprávnu vec, ktorá by bola z vecnej pôsobnosti Nariadenia Brusel I. vylúčená, musí byť podľa ESD posúdená buď podľa charakteru právnych vzťahov existujúcich medzi stranami (rozsudok ESD vo veci *Lechouritou*⁷⁴), alebo podľa predmetu konania (rozsudok ESD vo veci *De Cavel II.*⁷⁵).

Všeobecne náuka dospieva na základe rozhodnutí ESD k tomu, že pod pojmom „*občianske a obchodné veci*“ z hľadiska, či sa jedná o vec verejnoprávnu alebo súkromnoprávnu, sem nie je možné zaradiť prípady, keď sa jedná o spor medzi verejnoprávnou osobou a súkromnoprávnou osobou na základe súkromného práva, v ktorom verejnoprávna osoba jedná pri výkone svojich verejných právomocí. To je považované za hlavné pravidlo. Inak však delimitácia medzi súkromným a verejným

---

⁷⁰ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s.184.

⁷¹ Rozsudok ESD č.29/76 *LTU v. Eurocontrol*, SbSD, 1976, 1541.

⁷² Rozsudok ESD č.814/79 *LTU v. Eurocontrol*, SbSD, 1980, 3807.

⁷³ Rozsudok ESD č. C-172/1991 *Sonntag v. Weidmann*, SbSD, 1993, I-1963.

⁷⁴ Rozsudok ESD č. C-292/05 *E.Lechouritou, V. Karkoulis, G. Pavlapoulos, P. Brátsikas, D. Sotripoulos, G. Dimopoulos v. Dimosio tis Omospondiakis Dimokratis tis Germanias*, SbSD, 2007.

⁷⁵ Rozsudok ESD č. 120/79 *Louise de Cavel v. Jacques de Cavel*, SbSD, 1980, 731.

právom z vyššie zmieneného hľadiska stále nie je celkom jasná a stále je ESD precizovaná.⁷⁶

5.4.2 Časová pôsobnosť

Časová pôsobnosť určuje, kedy sa Nariadenie Brusel I. aplikuje. Nariadenie sa použije za predpokladu, že relevantné konanie spadá do časovej pôsobnosti Nariadenia. Tu platí podľa čl. 66 princíp zákazu spätného pôsobenia. To znamená, že Nariadenie Brusel I. sa použije len na také konania a verejné listiny, ktoré boli začaté alebo vyhotovené po vstupe Nariadenia v účinnosť. Otázku, kedy bolo konanie začaté, prípadne kedy bola verejná listina vyhotovená, rieši príslušný národný súd. Nariadenie vstúpilo v účinnosť dňa 1. marca 2002.⁷⁷

5.4.3 Priestorovo personálna pôsobnosť

Nariadenie Brusel I. sa aplikuje výlučne na vzťahy obsahujúce medzinárodný prvok. Tento medzinárodný prvok je spravidla daný v tom prípade, keď sa bydlisko žalovaného nachádza na území niektorého členského štátu. Podľa rozhodnutia ESD vo veci *Group Josi*⁷⁸, je táto podmienka splnená aj v prípade, že bydlisko žalobcu sa nachádza na území tretieho štátu a zároveň bydlisko žalovaného je na území členského štátu.

Pri aplikácii Nariadenia je nutné zdôrazniť, že rozhodujúce je bydlisko žalovanej strany a štátna príslušnosť je bezvýznamná.

Predpisy Nariadenia Brusel I. o právomoci tak zahŕňajú nielen intra-komunitárne vzťahy (s medzinárodným prvkom), tzn. prípady, v ktorých majú všetky strany sporu bydlisko v rôznych členských štátoch EU, ale aj prípady zahŕňajúce vzťah k tretím

---

⁷⁶ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 129.

⁷⁷ MAYR, P.G., CZERNICH, D. Europäisches Zivilprozessrecht. Wien: WUV/Universitätsverlag, 2006, s. 57.

⁷⁸ Rozsudok ESD č. C-412/98 vo veci Group Josi Reinsurance Company SA v. UGIC, SbSD, 2000, I-05925.

štátom, ak má žalovaný bydlisko na území členského štátu. Výnimkou z tohoto pravidla je výlučná príslušnosť podľa článku 22, pri ktorej nerozhoduje intra-komunitárna poloha bydliska ani jednej zo strán.⁷⁹

---

⁷⁹ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 133.

6. PRAVIDLÁ O URČOVANÍ PRÁVOMOCI

Nariadenie reguluje prevažne medzinárodnú právomoc súdov členských štátov. Určenie miestnej, vecnej a funkčnej príslušnosti súdu určitého štátu je obsiahnuté v normách vnútroštátneho pôvodu. Výstavba kritérií pre určenie právomoci súdov členských štátov predstavuje prepracovanú sústavu využívajúcu mnoho pravidiel kombinujúc rôzne typy právomocí. V základnej rovine je právomoc koncipovaná ako právomoc fakultatívna. Tá obsahuje k sebe zameniteľné alternatívy a právomoci v otázkach špeciálnych. Vedľa fakultatívnej právomoci je využívaná aj právomoc výlučná. Tá je formulovaná priamo Nariadením, ale môže byť založená aj dohodou strán či správaním sa strany.⁸⁰

6.1 Základná právomoc

Základným princípom Nariadenia, ktorý je vyjadrený čl. 2, je „*actor sequitur forum rei*“, to zn. žalobca nasleduje žalovaného k jeho súdu. To znamená, že osoba s bydliskom na území členského štátu musí byť žalovaná na súde tohoto členského štátu, bez ohľadu na národnosť.⁸¹ Domicil žalobcu, rovnako ako aj národnosti strán, sú v zásade irelevantné. To znamená, že na jednej strane, súd krajiny, ktorá je bydliskom žalovaného, nesmie žalobu zamietnuť, a na druhej strane, súd iného členského štátu je v zásade povinný žalobu zamietnuť v dôsledku nedostatku právomoci.⁸² Ustanovenie čl. 2 upravuje len medzinárodnú právomoc, miestna príslušnosť sa určí podľa vnútroštátneho práva súdu.

Tento základný princíp bol skúmaný aj ESD v prípade *Handte v. TMCS*⁸³. Súdny dvor v tejto veci vysvetlil, že pravidlo odzrkadľuje cieľ posilnenia právneho postavenia

---

⁸⁰ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s.194.

⁸¹ Čl. 2 Nariadenia Brusel I.

1. Ak nie je v tomto nariadení uvedené inak, osoby s bydliskom na území členského štátu sa bez ohľadu na ich štátne občianstvo žalujú na súdoch tohoto členského štátu.

⁸² BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s.43.

⁸³ Rozsudok ESD č. C – 26/91 vo veci *Handte v. TMCS*, ECR, 1992, I-3967.

osôb žijúcich na území EU a zároveň vyslovil domnienku, že za normálnych okolností je pre žalovaného výhodnejšia situácia, keď je žalovaný v krajine svojho bydliska.⁸⁴

V prípade, že sa neuplatní niektorá z ďalších právomocí, je možné žalovaného žalovať len v štáte jeho bydliska. To vyplýva z čl. 3 Nariadenia, ktorý uvádza, že osoby s bydliskom na území členského štátu možno žalovať na súdoch iného členského štátu len na základe princípov upravených v oddieloch 2 až 7 tejto kapitoly (tj. pravidiel o tzv. exorbitantnej právomoci, týkajúcich sa osobitnej, zvláštnej, výlučnej a dohodnutej právomoci).

Ak žalovaný nemá bydlisko na území niektorého členského štátu, určuje sa právomoc súdov každého členského štátu podľa právneho poriadku tohoto členského štátu, s výhradou prípadov, keď je daná výlučná právomoc súdu podľa čl. 22 Nariadenia alebo keď si strany právomoc dohodli podľa čl. 23 Nariadenia Brusel I.⁸⁵

6.1.1 Pojem bydlisko/domicil

V procesoch s medzinárodným prvkom je väčšinou určujúcim faktorom bydlisko resp. domicil. Tým je možné sa vyhnúť komplikáciám, ktoré spôsobuje štátna príslušnosť a hlavne prípady dvojitej štátnej príslušnosti, a zároveň je to spravodlivé voči osobám, ktoré nie sú štátnymi príslušníkmi ani jedného členského štátu, no dlhodobo tu pobývajú a svojou ekonomickou aktivitou prispievajú k prosperite EU.

Na začiatku je nutné zmieniť rozdielnosť chápania domicilu v anglosaských krajinách a v ostatných členských štátoch. V prípade Nariadenia je domicil chápaný ako spojenie osoby s určitým miestom, teritóriom, naopak, pre anglosaský právny systém je charakteristické, že domicil vyjadruje skôr väzbu na určitý právny systém a tým sa toto chápanie viac približuje k významu štátnej príslušnosti.⁸⁶

---

⁸⁴ STONE, P. *EU Private International Law: Harmonization of Laws*. London: Elgar European Law Publishing, 2007, s.46.

⁸⁵ Čl. 4 ods. 1 Nariadenia Brusel I.

⁸⁶ SCHLOSSER, P. Report on the Convention on the accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on Jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters and to the Protocol of its interpretation by the Court of Justice, OJ C 59, 5.3.1979, poznámky 71 – 72.

Pojem bydliska, resp. domicilu⁸⁷, je pre Nariadenie významný. Jednak slúži ako kritérium určenia oblasti pôsobnosti Nariadenia, na druhej strane je smerodajné pri určení právomoci súdu.⁸⁸ Rovnaký pojem sa používa vo vzťahu k fyzickým aj právnickým osobám. Český preklad Nariadenia uvádza pojem bydlisko, no vzhľadom k tomu, že tento pojem sa používa aj vo vzťahu k právnickým osobám, niektorí autori uprednostňujú pojem domicil, ktorý sa javí ako neutrálnejší.⁸⁹ Tento termín je použitý nielen v čl. 2 Nariadenia ale aj v ďalších procesných pravidlách, no Nariadenie neobsahuje jeho definíciu z toho dôvodu, že tvorcovia sa obávali zneužívania prípadnej definície k vylúčeniu niektorých otázok z dosahu jednotlivých právomocí. V Nariadení boli zakotvené len určité kolízne kritéria, ktoré by mali určiť rozhodný právny poriadok. Čl. 59 stanovuje, že na určenie, či má účastník bydlisko v členskom štáte, ktorého súdom vo veci napadla žaloba, súd použije právny poriadok svojho štátu. Ak účastník nemá bydlisko v členskom štáte, ktorého súdom vo veci napadla žaloba, potom na určenie, či má účastník bydlisko v inom členskom štáte, súd použije právny poriadok tohoto členského štátu. Vodítkom pre správne stanovenie právomocí môže byť v pochybnostiach Schlosserova správa, slúžiaca k interpretácii Nariadenia Brusel I.. Z nej vyplýva, že pojem bydlisko by mal vyjadrovať bližšie spojenie osoby s určitým teritóriom.⁹⁰

Problematika právnických osôb je upravená čl. 60. Podľa tohoto ustanovenia má obchodná spoločnosť, právnická osoba alebo združenie fyzických alebo právnických osôb bydlisko v mieste, kde má registrované sídlo alebo ústrednú správu alebo hlavnú prevádzkareň. V nasledujúcom odstavci čl. 60 je daný zvláštny výklad pre Veľkú Britániu a Írsko. Pre tieto dve krajiny sa pod „registrovaným sídlom“ rozumie „*registered office*“, alebo pri jeho absencii „*place of incorporation*“ (miesto nadobudnutia právnej subjektivity), alebo pri jeho absencii miesto, podľa ktorého právneho poriadku došlo k jeho „*formation*“ (zriadeniu). Tretí odstavec rieši

---

⁸⁷ Pojem bydlisko je používaný napr. v PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008; pojem domicil používa napr. ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003.

⁸⁸ Porovnaj napr. GEIMER, R., SCHÜTZE, R.A. Europäisches Zivilverfahrensrecht. 2. Auflage. München: C.H. Beck, 2004. s. 102.

⁸⁹ Porovnaj napr. ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s. 197.

⁹⁰ SCHLOSSER, P. Report on the Convention on the accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on Jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters and to the Protocol of its interpretation by the Court of Justice, OJ C 59, 5.3.1979, poznámky 71 – 75.

problematiku trustov (poručníckych fondov). Pre určenie, či má trust bydlisko v členskom štáte, ktorého súdom vo veci napadla žaloba, súd uplatní normy medzinárodného práva súkromného svojho štátu.

6.2 Osobitná právomoc

Zo základného princípu Nariadenia, uvedeného v čl. 2, ktorý poskytuje ochranu žalovanému tým, že môže byť žalovaný len v mieste svojho bydliska, existujú určité výnimky. Tieto výnimky sú obsiahnuté v článkoch 5 – 7. Dávajú žalobcovi možnosť v určitých situáciách žalovať žalovaného v inom členskom štáte, než kde sa nachádza jeho bydlisko. Ťažkostiam, ktoré môžu v tomto prípade vzniknúť žalovanému tým, že spor sa odohráva v štáte, kde nie je domicilovaný, sa pripisuje menšia váha ako zvlášť úzkemu vzťahu medzi predmetom sporu a iným členským štátom. Tento zvlášť úzky vzťah určuje súd, ktorý je považovaný za vhodný rozhodnúť spor, napríklad kvôli jednoduchšiemu prístupu k dôkazom.

Je nutné poukázať na fakt, že v prípade zvláštnych pravidiel o určovaní právomoci obsiahnutých v čl. 5 a 6, na rozdiel od iných ustanovení, nielenže určujú členský štát, kde by malo prebehnúť súdne konanie, ale zároveň aj konkrétny súd daného členského štátu. To je základný rozdiel v porovnaní s inými ustanoveniami Nariadenia, ktoré len všeobecne poukazujú na súdy určitej krajiny a určenie príslušnosti ponechávajú na právnom poriadku členského štátu. Tieto pravidlá o zvláštnej právomoci poskytujú žalobcovi alternatívu, možnosť vybrať si. To znamená, že základné pravidlo čl. 2 je zachované, žalobca môže vzniesť žalobu aj v mieste bydliska žalovaného.⁹¹

ESD vo svojej judikatúre uvádza⁹², že pravidlá o zvláštnej právomoci by mali byť vykladané restriktívne, pretože predstavujú výnimku k základnej právomoci a mali

---

⁹¹ BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 46.

⁹² Rozsudok ESD č. C-103/05 vo veci Reisch Montage AG v. Kiesel Baumaschinen Handels GmbH, SbSD, 2006, I-6827.

by sa uplatňovať len v taxatívne stanovených prípadoch. Bohužiaľ, v praxi dochádzalo niekedy aj k extenzívnemu výkladu.⁹³

Možnosť vybrať si medzi viacerými súdmi je žalobcom využívaná k tomu, aby si zvolil také fórum, u ktorého dosiahne čo najpriaznivejšieho výsledku riešenia sporu. Tento jav sa označuje aj ako „*forum shopping*“. Všeobecne je možné uviesť, že *forum shopping* už nie je tak negatívnym javom, ako tomu bolo predtým. Dnes je realitou a je možné k tomu pristupovať tak, že v rámci EU nie je potrebné tomuto javu nejako zásadne brániť, pretože je možné očakávať určitý štandard súdneho procesu vo všetkých členských štátoch.⁹⁴

6.2.1 Osobitná právomoc podľa čl. 5 Nariadenia Brusel I.

Čl. 5 Nariadenia priniesol najväčšie interpretačné problémy. Predovšetkým odst. 1 sa stal centrom otázok zo strany národných orgánov.

Kritériá, ktorými disponuje čl. 5, sú odôvodnené jednak užším vzťahom miesta k vzniknutému sporu alebo zásadou racionality smerom ku konaniu inému, s ktorým toto konanie môže súvisieť. Konkrétne sú tu využité tieto kritériá: miesto plnenia zmluvy; bydlisko alebo obvyklý pobyt oprávneného (veci týkajúce sa vyživovacej povinnosti všeobecne); súd, ktorý rozhoduje o osobnom stave, ak sa jedná o akcesorickú žalobu na výživné; miesto, kde nastala škodná udalosť (vo veciach porušenia deliktných alebo kvázideliktných); súd, pred ktorým prebieha konanie o verejnoprávnom delikte, ak je možné adhézne konanie (veci týkajúce sa náhrady škody alebo reštitúcie); miesto, kde sa nachádza pobočka, jednatelstvo apod. (veci týkajúce sa tejto pobočky atď); sídlo trustu (veci spojené s trustom); miesto, kde bol alebo mal byť zadržaný náklad alebo zásielka určená k úhrade nákladom záchranných prác, ak má žalovaný k tomuto nákladu alebo zásielke príslušné práva.

---

⁹³ Porovnaj napr. BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006; PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008.

⁹⁴ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 137.

Hlavná zásada, ktorú ESD formuloval v rozhodnutí vo veci *Ivenel v. Schwab*⁹⁵, z ktorej vychádzal pri interpretácii pojmov použitých pre založenie právomoci, je požiadavka čo najvyššej funkčnosti justície vo vzťahu k osobám a existencia užšieho vzťahu medzi sporom a súdom, ktorého právomoc má byť pre tento spor daná.

- **Žaloby zo zmlúv**

Čl. 5 odst. 1 upravuje právomoc súdu v zmluvných veciach podľa miesta zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby, tzv. *forum solutionis*. Toto ustanovenie spôsobuje problémy predovšetkým pri výklade pojmov *zmluvné veci* a *miesto zmluvného plnenia*.

Termín „*zmluvné veci*“ je nutné vykladať autonómne a bez nadväznosti na ktorýkoľvek vnútroštátny právny poriadok.

Ďalším problematickým pojmom je „*miesto zmluvného plnenia*“. Miestom plnenia záväzku, ak nebolo dohodnuté inak, je v prípade predaja tovaru miesto na území členského štátu, kam podľa zmluvy tovar bol alebo mal byť dodaný a v prípade poskytovania služieb miesto na území členského štátu, kde služby podľa zmluvy boli alebo mali byť poskytované.⁹⁶ Nariadenie vlastne rieši strety možných rôznych miest plnenia a to u dvoch najfrekventovanejších zmlúv – zmluvy kúpnej a o poskytnutí služieb. Najprv je nutné zistiť miesto dodania tovaru alebo poskytnutia služby, autonómne podľa zmluvy. V prípade, že sa tento postup nepoužije, postupuje sa podľa miesta, kde záväzok bol alebo mal byť splnený. Toto miesto sa určí podľa rozhodného práva.⁹⁷ ESD dospel vo veci *Tessili*⁹⁸ k záveru, že miesto plnenia zmluvy sa určuje podľa kolízneho práva miesta súdu, ktorý vo veci rozhoduje. Toto pravidlo, nazývané aj ako „pravidlo Tessili“, založené na *lex causae*, je doplnené pravidlom „de Bloos“. Podľa neho k určeniu miesta plnenia sa vychádza z konkrétneho sporného záväzku.⁹⁹

---

⁹⁵ Rozsudok ESD č. 133/81 vo veci Roger Ivenel v. Helmut Schwab, SbSD, 1982, 1891.

⁹⁶ Čl. 5 odst. 1 písm. b) Nariadenia Brusel I.

⁹⁷ Čl. 5 odst. 1 písm. c) Nariadenia Brusel I. uvádza, že ak sa neuplatní písmeno b), uplatní sa písmeno a).

⁹⁸ Rozsudok ESD č. 12/76 vo veci Industrie Tessili Italiana como v. Dunlop AG., SbSD, 1976, 1473.

⁹⁹ Rozsudok ESD č. 14/76 vo veci De Bloos SPRL v. Sociétés en commandite par actions Bouyer, SbSD, 1976, 1497.

ESD potvrdil záver¹⁰⁰, že zásada právnej istoty, ako jeden z cieľov nielen Bruselského dohovoru ale aj Nariadenia Brusel I. vyžaduje, aby pravidlá o právomoci boli vykladané takým spôsobom, ktorý umožňuje bežne informovanému žalovanému rozumne predvídať, pred ktorým súdom bude žalovaný. Miesto plnenia záväzku má byť určené v súlade s právom súdu, kde je podaná žaloba.¹⁰¹

- **Žaloby vo veciach týkajúcich sa výživného**

Veci týkajúce sa osobného stavu sú čl. 1 odst. 2 písm. a) vylúčené z pôsobnosti Nariadenia Brusel I., no pri určovaní právomoci vo veciach výživného sa Nariadenie uplatní.

Čl. 5 odst. 2 stanoví, že osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať na území iného členského štátu vo veciach výživného na súdoch podľa bydliska alebo obvyklého pobytu výživou povinnej osoby, alebo ak je vec spojená s konaním o právnom stave osoby, na súde, ktorý podľa právneho poriadku svojho štátu má právomoc vo veci konať, ak sa táto právomoc nezakladá výlučne na štátnom občianstve niektorého z účastníkov. Základným rozdielom oproti väčšine ostatných určovacích ustanovení je, že v tomto prípade je rozhodujúci domicil žalobcu a nie domicil žalovaného.

Z hľadiska koncepčného sa toto ustanovenie pokúša o poskytnutie istých výhod oprávnenému. Tie sú zdôvodňované jeho obvykle slabšou sociálnou pozíciou voči povinnému. „Umiestnenie sporu“ do miesta jeho domicilu či obvyklého pobytu umožní jednak lepšie zváženie jeho potrieb, jednak so sebou prináša obvykle i aplikáciu hmotného práva miesta, kde oprávnený žije.¹⁰²

Tento článok sa výnimočne zameriava na rodinné veci, ktoré sú z pôsobnosti Nariadenia vylúčené, a preto je potrebné pojem „výživné“ definovať. Nariadenie vo svojom texte žiadnu definíciu neuvádza, z toho dôvodu je nutné vychádzať zo

---

¹⁰⁰ Rozsudok ESD č. C-440/97 vo veci GIE Groupe Concorde and Others v. The Master of the vessel „Suhadiwarno Panjan“ and Others, SbSD, 1999, I-06307.

¹⁰¹ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 140.

¹⁰² ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s. 207.

Schlosserovej správy.¹⁰³ Tu sa uvádza, že pojem výživné je nevyhnutné vykladať autonómne. Vztahuje sa na všetky prípady, kde je možné rozhodnutie označiť za rozhodnutie týkajúce sa výživného, pričom nezáleží na tom, či výživné je poskytované v splátkach alebo jednorázovo, príp. iným spôsobom. Dôležité je, že je poskytované osobe s účelom zabezpečiť jej výživu.¹⁰⁴

- **Deliktne žaloby**

Osobu s bydliskom v členskom štáte možno žalovať v druhom členskom štáte vo veciach nárokov na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu, na súdoch podľa miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody.¹⁰⁵

Nárok na náhradu škody vzniká spravidla na základe škodnej udalosti. Pod tento pojem zahrňujeme nielen protiprávne jednanie ale aj vznik škody. Často dochádza k situácii, kde protiprávne konanie nastane v jednom členskom štáte a vznik škody v inom. Následne vzniká problém, ktoré miesto bude považované za miesto deliktu. Toto rieši ustanovenie čl. 5 odst. 3 Nariadenia, ktoré dáva žalobcovi možnosť vybrať si z týchto dvoch, príp. viacerých členských štátov. Obe kritériá platia teda kumulatívne. Je daná právomoc súdov štátu miesta protiprávneho konania ale aj miesta vzniku škody. Navyiac má žalobca stále možnosť vznesenia žaloby podľa čl. 2 Nariadenia, teda v mieste bydliska žalovaného.

Aj v tomto ustanovení narazíme na problematiku definície pojmov „delikt“, príp. „kvazidelikt“. ESD sa vyjadril k tejto otázke podobne ako k predošlým spomínaným, a to tak, že oba pojmy je nutné vykladať autonómne, to zn. nie podľa právneho poriadku ktoréhokoľvek členského štátu.¹⁰⁶ Vyjadril tiež záver, že právomoc podľa tohoto článku je daná pre žaloby, ktoré sa týkajú zodpovednosti žalovaného, u ktorých nejde o veci

---

¹⁰³ SCHLOSSER, P. Report on the Convention on the accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on Jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters and to the Protocol of its interpretation by the Court of Justice, OJ C 59, 5.3.1979, poznámky 91 – 108.

¹⁰⁴ Porovnaj napr. BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 50.

¹⁰⁵ Čl. 5 odst. 3 Nariadenia Brusel I.

¹⁰⁶ Rozsudok ESD č. 189/87 vo veci Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schröder, SbSD, 1988, 5565.

zmluvné, ktoré by spadali pod odst. 1 tohto článku. Z toho vyplýva, že tu neexistuje žiadny priestor pre prípadné medzery alebo prekrývanie vo vzťahu odstavcov 1 a 3 článku 5 Nariadenia. Niektorí autori uvádzajú, že vzhľadom na danú judikatúru a vymedzenie pôsobnosti ustanovenia čl. 5 odst. 3, by bolo vhodné túto časť premenovať na „non-contractual“, teda možný slovenský ekvivalent by bol „nezmluvné žaloby“.¹⁰⁷

- **Adhézne konanie**

Osobu s bydliskom v členskom štáte možno žalovať v druhom členskom štáte vo veciach nárokov na náhradu škody alebo navrátenie do pôvodného stavu v súvislosti s trestným činom, na súde konajúcom v tejto veci, ak tento súd má podľa vnútroštátneho právneho poriadku právomoc konať v občianskych veciach.¹⁰⁸

Toto ustanovenie je výnimočné v tom zmysle, že neurčuje len medzinárodnú právomoc súdu, ale poukazuje priamo na konkrétny súd členského štátu, teda obsahuje určenie konkrétnej miestnej príslušnosti. Znenie článku 5 odst. 4 uvádza, že je možné vzniesť žalobu na náhradu škody v súvislosti s trestným činom na súde konajúcom v tejto veci.

- **Súd podľa miesta pobočky**

Do obsiahleho čl. 5, ktorý upravuje systém alternatívnych právomocí, sú zahrnuté aj spory vyplývajúce z prevádzky pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky (ďalej len pobočka). Odst. 5 stanovuje, že osobu s bydliskom v členskom štáte možno žalovať v druhom členskom štáte vo veciach sporov týkajúcich sa činnosti pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky na súde podľa bydliska pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky.

---

¹⁰⁷ Porovnaj napr. BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 51.

¹⁰⁸ Čl. 5 odst. 4 Nariadenia Brusel I.

Slovenský preklad Nariadenia Brusel I. operuje s termínom „bydlisko pobočky“. Tento prípad je len dôkazom, že by bolo vhodnejšie prekladať anglický termín „domicile“ ako domicil, a to z toho dôvodu, že pojem „bydlisko“ sa v bežnej reči používa viacmenej len pre fyzické osoby.

V prípade alternatívnej právomoci určenej podľa čl. 5 odst. 5 Nariadenia je možné podať žalobu v mieste, kde sa pobočka nachádza. Na začiatok je však nutné vymedziť, čo si pod pojmom pobočka predstavujeme. Týmto sa zaoberal ESD a smerodajným je rozsudok vo veci *Somafer v. Saar – Ferngas* z roku 1978.¹⁰⁹ Súdny dvor vo svojom rozhodnutí uviedol, že sa musí jednať o útvar trvalej povahy, ktorý je schopný viesť jednanie s tretími osobami. Tie tak nemusia jednať s ústredím spoločnosti, pretože pobočka je de facto jeho „predĺženou rukou“. Spor sa navyše musí týkať práve pobočky, a nie spoločnosti ako takej.

Ďalším termínom, nad ktorým je nutné sa pozastaviť, je „jednanie“ pobočky. Aj v tomto prípade môžeme poukázať na vyššie zmienené rozhodnutie ESD, z ktorého vyplýva, že sa musí jednať o spory týkajúce sa práv a povinností spojených s pobočkou, môže sa jednať napr. o prenájom miestností, v ktorých pobočka sídli, o pracovné zmluvy zamestnancov, ktorých pobočka zamestnala apod. Ďalej sa musí jednať o spory z úkonov pobočky uskutočnených menom materskej spoločnosti a realizovaných v štáte sídla pobočky, ako aj z činností, vykonávaných menom materskej spoločnosti.¹¹⁰

- **Žaloby ohľadne trustov**

Čl. 5 odst. 6 sa zaoberá žalobami proti osobám, ktoré sú v postavení zriaďovateľa (*settlor*), správcu (*trustee*) alebo oprávneného (*beneficiary*) z poručenického fondu (*trustu*), za podmienky, že tento trust bol vytvorený zo zákona alebo na základe písomnej listiny alebo ústne a potvrdeného písomne. Odstavec 6 stanovuje, že tieto osoby s bydliskom v členskom štáte, môžu byť žalované v inom členskom štáte, v ktorom má poručenický fond alebo trust bydlisko.

---

¹⁰⁹ Rozsudok ESD č. 33/78 vo veci *Somafer SA v. Saar – Ferngas AG*, SbSD, 1978, 2183.

¹¹⁰ Porovnaj napr. ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. *Evropský justiční prostor*. Brno : MU, 2003, s. 210.

Opäť, aj tu by bolo vhodnejšie používať miesto termínu „bydlisko“, ktorý sa užíva v slovenskom preklade Nariadenia, pojem „domicil“.

- **Žaloby o zaplatenie odmeny za pomoc alebo záchranu nákladu alebo tovaru**

Touto problematikou sa zaoberá ustanovenie čl. 5 odst. 7 Nariadenia, v ktorom sa uvádza, že osobu s bydliskom v členskom štáte možno žalovať v druhom členskom štáte v spore týkajúcom sa zaplatenia odmeny požadovanej za záchranu nákladu alebo prepravného na súde, z úradnej moci ktorého tento náklad alebo prepravné boli zaistené na účely zabezpečenia tejto platby alebo mohli byť takto zaistené, ale bola zložená kaucia alebo iná zábezpeka; pričom toto nariadenie sa uplatní, len ak sa tvrdí, že žalovaný má práva k tomuto nákladu alebo prepravnému, alebo takéto práva mal v čase záchrany.

Toto ustanovenie je aktuálnejšie skôr pre prímorské krajiny, vzhľadom na to, že sa jedná o problematiku námorného práva.

6.2.2 Osobitná právomoc podľa čl. 6 a 7 Nariadenia Brusel I.

Ustanovenia čl. 6 a 7 sa zameriavajú na spojené a súvisiace konania (tzv. forum connexitatis). Opäť, aj tu je daná právomoc súdu členského štátu iného, než je bydlisko žalovaného. Zatiaľ čo kritériá uvedené v čl. 5 predstavujú možnú alternatívu k čl. 2, kritériá čl. 6 sú alternatívou nielen k čl. 2 ale aj k čl. 5. Zmyslom ustanovenia je sústrediť dve alebo viacero konaní, ktoré spolu úzko súvisia, pokiaľ možno k jedinému súdu. Nejedná sa len o požiadavku hospodárnosti konania, ale aj o snahu zamedziť tomu, aby v týchto prípadoch rozhodovali sudy rôznych krajín, pretože nie je možné zaistiť jednotnosť ich rozhodovania. Aj tu je nutné, aby existoval úzky vzťah medzi vecou a súdom, ktorého právomoc je založená týmto ustanovením.

Žalobca má možnosť výberu medzi súdom štátu, v ktorom má žalovaný domicil a súdom určeným na základe niektorého z kritérií predvídaných čl. 6. Žalovaný musí mať za každých okolností bydlisko v niektorom z členských štátov.

Čl. 6 uvádza na určenie právomoci kritériá, ktoré sa môžu alternatívne uplatniť: domicil ktoréhokoľvek zo žalovaných, ak ich je viac v rovnakej veci; súd, kam bola podaná pôvodná žaloba, ak sa jedná o žalobu zaist'ováciu alebo intervenčnú; súd, kam bola podaná pôvodná žaloba, ak sa jedná o žalobu vzájomnú; miesto polohy nehnuteľnosti, ak sa jedná o spor zo zmluvy a žaloba môže byť spojená so žalobou o vecné právo proti tomu istému žalovanému.¹¹¹

- **Spoločenstvo žalovaných**

V prípade, že je žalovaných viac osôb zároveň, je možné žalovať ich spoločne na súde členského štátu, ktorý je bydliskom jedného zo žalovaných. V dobe zahájenia konania musí mať teda aspoň jeden zo žalovaných bydlisko v niektorom z členských štátov. Musí sa splniť však ešte jedna podmienka, a to, že nároky vznesené proti žalovaným spolu súvisia v takej miere, že spoločné konanie a rozhodnutie sa javí ako najúčelnejšie a tým sa predchádza vzniku rozdielnych rozsudkov z rôznych krajín.

Nariadenie opäť nedefinuje, nakoľko musia byť nároky „úzko spojené“. Interpretáciou tohoto slovného spojenia sa zaoberal ESD vo veci *Kalfelis v. Bankhaus Schröder*.¹¹² Konštatoval, že medzi rôznymi žalobami vznesenými jedným žalobcom proti viacerým žalovaným musí byť také spojenie, že je výhodné rozhodnúť žaloby spoločne za účelom odstránenia rizika vzniku odporujúcich si rozhodnutí. Posúdenie, či je spojenie dostatočne úzke, vykonáva podľa judikatúry ESD, národný súd v konkrétnej veci. Pri tomto judikáte si Súdny dvor pomohol už existujúcim ustanovením čl. 28 odst. 3 Bruselského dohovoru, ktorý stanovuje, že veci sa považujú za súvisiace, ak sú navzájom tak úzko spojené, že je vhodné prerokovať a rozhodnúť ich spoločne, a tak sa vyhnúť riziku nezlučiteľných rozsudkov vydaných v samostatných konaniach.

---

¹¹¹ Porovnaj napr. ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s. 213.

¹¹² Rozsudok ESD č. 189/87 vo veci Athansios Kalfelis v. Bankhaus Schröder, SbSD, 1988, 5565.

- **Žaloba o záruku alebo intervenčná žaloba**

Osobu s bydliskom na území členského štátu možno tiež žalovať ako tretiu osobu v konaní o záruke alebo ručení alebo v inom konaní súvisiacom s treťou osobou na súde, na ktorom sa vedie hlavné konanie, ak sa toto nezačalo výlučne s úmyslom vyňať ju z právomoci súdu, ktorý by inak mal právomoc.¹¹³

Žaloba o záruku alebo ručenie sa vzťahuje na prípady, keď žalovaný žaluje tretiu osobu, pretože sa chce zbaviť zodpovednosti za následky žaloby. Podľa hore uvedeného čl. 6 odst. 2 je daná možnosť podať túto žalobu na súde, kde bola podaná pôvodná žaloba.

- **Vzájomná žaloba**

Procesno-právny vzťah založený žalobou umožňuje žalovanému, aby vykročil z medzí obvyčajnej procesnej obrany či námietok a uplatnil v rámci toho istého konania svoje vlastné nároky proti žalobcovi. Tomu slúži vzájomná žaloba, tj. žaloba, ktorú podáva žalovaný proti žalobcovi a ktorou sa domáha ochrany svojho porušeného či ohrozeného práva.¹¹⁴

Ustanovenie čl. 6 odst. 3 Nariadenia uvádza, že osobu s bydliskom na území členského štátu možno tiež žalovať pri vzájomnom nároku vyplývajúcom z tej istej zmluvy alebo skutočnosti ako pôvodný nárok na súde, ktorý koná o pôvodnom nároku.

- **Poloha nehnuteľností**

Čl. 6 odst. 4 stanovuje, že osobu s bydliskom na území členského štátu možno tiež žalovať vo veciach súvisiacich so zmluvou, ak žalobu možno spojiť so žalobou proti tomu istému žalovanému vo veciach vecných práv k nehnuteľnosti, na súde členského štátu, na území ktorého sa majetok nachádza.

---

¹¹³ Čl. 6 odst. 2 Nariadenia Brusel I.

¹¹⁴ WINTEROVÁ, A. Civilní právo procesní. 5. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 233.

Pre aplikáciu tohoto článku musia byť teda splnené zároveň tieto podmienky: musí sa jednať o vec súvisiacu so zmluvou, musí ísť o žalobu týkajúcu sa vecných práv k nehnuteľnostiam, obe žaloby musia smerovať voči rovnakému žalovanému a obe žaloby môžu byť spojené.

- **Žaloby prevádzkovateľa lode na obmedzenie zodpovednosti**

V prípade, že súd členského štátu má právomoc podľa Nariadenia Brusel I. k rozhodovaniu v konaní o zodpovednosti pri užívaní a prevádzke lodi, rozhoduje tento alebo iný súd, určený miesto neho podľa práva tohto členského štátu, tiež o žalobách na obmedzenie tejto zodpovednosti (čl. 7 Nariadenia Brusel I.).¹¹⁵

6.3 Ochrana slabšej zmluvnej strany – určovanie právomoci pre zvláštne skupiny osôb

Oddiel číslo 3, 4 a 5 Nariadenia Brusel I. zavádza špeciálne pravidlá určovania právomoci, ktoré sa týkajú troch typov zmlúv – poisťných, spotrebiteľských a individuálnych pracovných. Tieto ustanovenia vznikli z dôvodu chrániť zmluvnú stranu, ktorá je považovaná za ekonomicky slabšiu a menej právne skúsenú než druhá zmluvná strana. Podobne aj čl. 13 Preambuly Nariadenia uvádza, že v oblasti poistenia, spotrebiteľských zmlúv a pracovno-právnych vzťahov by slabší účastník mal byť chránený normami právomoci, ktoré lepšie chránia jej záujmy než všeobecné normy právomoci.

Čl. 8 až 21 Nariadenia ponúkajú slabšej strane (poistený, spotrebiteľ alebo zamestnanec) široký výber fóra, kde môžu žalovať silnejšiu stranu zmluvy (poistiteľ, 2. účastník spotrebiteľskej zmluvy alebo zamestnávateľ), pričom Nariadenie obmedzuje možnosť výberu súdu, kde môže vzniknúť žaloba silnejšia strana proti slabšej. Zmluvné strany sú obmedzené v uzatváraní dohôd či doložiek o určení právomoci a nakoniec čl.

---

¹¹⁵ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 144.

35 Nariadenia posilňuje postavenie slabšej strany tým, že stanoví, že v prípade poisťných a spotrebiteľských zmlúv sa rozsudok neuzná, ak je v rozpore s Nariadením.¹¹⁶ Ochrana slabšej strany je garantovaná len za podmienky, že táto osoba má bydlisko na území niektorého členského štátu. V prípade, že tak nie je, určí sa právomoc súdu členského štátu podľa právneho poriadku tohoto členského štátu.¹¹⁷

Uvedené články obsahujú súbor ucelených pravidiel, ktorý je voči všeobecným pravidlám vo vzťahu všeobecného a zvláštneho, to znamená, že pravidlá o určovaní základnej a osobitnej právomoci sú nahradené pravidlami pre zvláštne skupiny osôb a žalobcom musia byť rešpektované. Z čl. 8, 15 a 18 Nariadenia vyplýva, že právomoc sa určuje podľa týchto oddielov bez vplyvu na čl. 4 a čl. 5 odst. 5.

V prípade, že poisťiteľ, účastník spotrebiteľskej zmluvy alebo zamestnávateľ nemá bydlisko na území členského štátu, ale má pobočku, zastúpenie alebo inú organizačnú zložku v jednom z členských štátov, uplatní sa tzv. fikcia bydliska.¹¹⁸ To znamená, že na účely sporov vyplývajúcich z činnosti tejto pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky, sa táto osoba považuje za osobu s bydliskom na území členského štátu.¹¹⁹

6.3.1 Právomoc vo veciach poistenia

Ustanovenia upravujúce určovanie právomoci súdu vo veciach poistenia sú obsiahnuté v článkoch 8-14, oddiel tretí.

Najprv je nutné vymedziť rozsah pôsobnosti týchto ustanovení. Termín „poistenie“ musíme vykladať autonómne. Spadá sem predovšetkým problematika poistenia v oblasti súkromno-právnej, pričom pre tieto vzťahy je charakteristické, že sú založené zmluvou. Je bezvýznamné, či táto zmluva bola uzavretá dobrovoľne alebo na

---

¹¹⁶ STONE, P. EU Private International Law: Harmonization of Laws. London: Elgar European Law Publishing, 2007, s.113.

¹¹⁷ Čl. 4 odst. 1 Nariadenia Brusel I.

¹¹⁸ Porovnaj napr. MAYR, P.G., CZERNICH, D. Europäisches Zivilprozessrecht. Wien: WUV/Universitätsverlag, 2006, s. 103.

¹¹⁹ Jedná sa o čl. 9 odst. 2, čl. 15 odst. 2 a čl. 18 odst. 2 Nariadenia Brusel I., ktorých znenie je podobné.

základe povinnosti vyplývajúcej zo zákona.¹²⁰ Toto vyplýva aj z čl. 1 Nariadenia, ktoré určuje rozsah pôsobnosti Nariadenia. Môže ísť o poistenie zdravia, života, nehôd, zodpovednosti atď, zahrnuté je aj dopravné poistenie. Naopak, vylúčené je sociálne poistenie alebo iné poistné vzťahy verejno-právneho charakteru.¹²¹

Nariadenie rozlišuje medzi poistením pokrývajúcim „veľké riziká“ hlavne obchodnej povahy a iným poistením.

Čl. 9 Nariadenia vypočítava súdy, na ktorých je možné podať žalobu proti poistiteľovi, ktorý má bydlisko na území členského štátu. Týmto môže byť súd určený podľa bydliska poistiteľa alebo ním môže byť súd na území iného členského štátu, ak žalobu podal poistník, poistený alebo oprávnený z poistenia, na súdoch podľa miesta bydliska žalobcu alebo nakoniec, ak sa jedná o spolupoistiteľa, na súdoch členského štátu, v ktorom sa vedie konanie proti hlavnému poistiteľovi.

Prelom do vyššie uvedeného ustanovenia prináša ustanovenie nasledujúceho článku, ktoré upravuje prípady poistenia zodpovednosti a nehnuteľného majetku. V daných situáciách je možnosť vzniesť žalobu na súde členského štátu určeného podľa miesta, kde došlo k poistnej udalosti.¹²²

Ustanovenie čl. 11 Nariadenia Brusel I. možnosť žalovať poistiteľa na ďalších súdoch v prípade poistenia zodpovednosti ešte ďalej rozširuje. Naproti tomu poistiteľ môže žalovať len na súdoch toho členského štátu, na ktorého území má žalovaný bydlisko, a to bez ohľadu na to, či je žalovaný poistník, poistený alebo oprávnená osoba, jedine že by šlo o vzájomnú žalobu (čl. 12 Nariadenia Brusel I.).¹²³

Nasledujúce ustanovenia upravujú situácie, kedy je možné odchyliť sa od ustanovení oddielu 3. Musí sa jednáť o dohodu, ktorá bola dojednaná po vzniku sporu; alebo ktorá umožňuje slabšej strane začať konanie na iných súdoch, ako sú uvedené v tomto oddieli; alebo dojednanej medzi poistníkom a poistiteľom, ak obaja mali v čase uzavretia zmluvy bydlisko alebo obvyklý pobyt v tom istom členskom štáte, ak táto dohoda dáva právomoc súdom tohoto štátu, aj keď k poistnej udalosti došlo v zahraničí, za predpokladu, že táto dohoda nie je v rozpore s právnym poriadkom štátu; alebo

---

¹²⁰ Porovnaj napr. MAYR, P.G. EuGVÜ und LGVÜ. 1. Auflage. Wien: WUV/Universitätsverlag, 2001, s.48.

¹²¹ Čl. 1 odst. 2 písm. c) Nariadenia Brusel I..

¹²² Čl. 10 Nariadenia Brusel I..

¹²³ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 145.

dojednanej s poisťníkom, ktorý nemá bydlisko v členskom štáte, okrem prípadov, keď je poistenie povinné alebo sa vzťahuje na nehnuteľný majetok na území členského štátu, alebo ktorá sa týka poistnej zmluvy, ktorá poisťuje jedno riziko alebo viaceré riziká uvedené v čl. 14.¹²⁴

Nakoniec čl. 14 reguluje tzv. veľké riziká, ktoré sú hlavne obchodnej povahy. Týkajú sa napr. škôd na námorných lodiach, na lietadlách, na prepravovanom tovare, finančných strát súvisiacich s ich prevádzkovaním a všetkých druhov zodpovednosti z toho vyplývajúcich.

6.3.2 Spotrebiteľské zmluvy

Ustanovenia o určovaní právomoci pre zvláštne skupiny osôb, konkrétne v prípade spotrebiteľských zmlúv sa uplatnia za naplnenia základnej podmienky. Obe zmluvné strany musia mať bydlisko v rôznych členských štátoch.

Ústredným pojmom celej problematiky je pojem „spotrebiteľ“. Postavenie jednej zo strán zmluvy a následného sporu ako spotrebiteľa je jedným z rozhodujúcich kvalifikačných kritérií. Nariadenie definuje tento termín v čl. 15. Spotrebiteľa chápe Nariadenie ako „osobu, ktorá uzatvára zmluvu za účelom, ktorý nesúvisí s jeho obchodnou a profesnou činnosťou“. Pre aplikáciu príslušných zvláštnych ustanovení musí byť kumulatívne splnené, že osoba je konečným užívateľom veci, nejednajúcim v rámci svojej podnikateľskej, resp. obchodnej činnosti a zároveň ide o osobu, ktorá sa sama zúčastnila kontraktačného procesu.¹²⁵

Takto vymedzený pojem „spotrebiteľ“ sa javí ako jednoduchý, no v praxi prináša mnoho problémov a otázok, ktorými sa zaoberal aj ESD. Jedným z problémov bolo, či zvláštne ustanovenia Nariadenia v oblasti spotrebiteľských zmlúv dopadajú aj na situáciu postupu pohľadávky, ktorá sama by mohla kritérium spotrebiteľskej zmluvy splniť. ESD vyslovil názor, že spotrebiteľom v rámci čl. 15 Nariadenia Brusel I. nie je osoba, ktorá jedná v rámci svojej obchodnej a profesnej činnosti, alebo ktorá nie je

---

¹²⁴ Čl. 13 Nariadenia Brusel I.

¹²⁵ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s. 224.

pôvodnou stranou v procese uzatvárania zmluvy. ESD tiež judikoval, že spotrebiteľom nie je ani osoba, ktorá uzatvára zmluvu za účelom budúceho obchodu.

Ustanovenie čl. 15 ďalej prináša vymedzenie svojho dopadu. Musí sa jednať o zmluvu o predaji tovaru na splátky alebo o zmluvu o úvere splatnom v splátkach alebo zmluvu o akejkolvek forme úveru, ktorým sa dá financovať predaj tovaru alebo všetky ostatné prípady, keď zmluva bola uzavretá s účastníkom, ktorý obchoduje alebo podniká v členskom štáte bydliska spotrebiteľa alebo akýmkoľvek spôsobom smeruje svoje činnosti do tohoto členského štátu alebo do viacerých štátov vrátane tohoto členského štátu, a zmluva spadá do rozsahu týchto činností.

Rovnako ako aj v iných oddieloch týkajúcich sa určovania právomoci pre zvláštne skupiny osôb, aj tu v prípade, keď druhý účastník spotrebiteľskej zmluvy nemá bydlisko na území členského štátu, postačí, ak má v niektorom členskom štáte pobočku, zastúpenie alebo inú organizačnú zložku.¹²⁶

Záver čl. 15 obsahuje negatívne vymedzenie pôsobnosti tohoto oddielu, a to, že sa neuplatní na prepravné zmluvy s výnimkou tých, ktorých predmetom je zabezpečenie dopravy a ubytovania za jednu cenu, tzn. keď sa jedná o cestovnú zmluvu.¹²⁷

Čo sa týka žalôb vznesených proti druhému účastníkovi spotrebiteľských zmlúv, Nariadenie dáva žalobcovi na výber. Môže podať žalobu na súde členského štátu, v ktorom má on sám bydlisko alebo na súde členského štátu, kde má bydlisko druhá zmluvná strana. V prípade žaloby proti spotrebiteľovi platí, že môže byť podaná len na súde členského štátu, ktorý je bydliskom spotrebiteľa. Tieto dve základné pravidlá pre spotrebiteľské zmluvy sú uvedené v čl. 16 Nariadenia.

Významným spôsobom stanovenia medzinárodnej príslušnosti súdu či súdu určitého štátu je jej stanovenie na základe prorogačnej zmluvy. Zjednanie príslušnosti dohodou strán je významným prejavom autonómie vôle strán záväzku v oblasti procesného práva. Tento spôsob môže priniesť výhody ako je istota o sudišti, prepojenie právneho režimu zmluvy so sudišťom apod. Na druhej strane však tu vždy existuje latentná možnosť zneužívania autonómie ekonomicky silnejším partnerom. Z tohto dôvodu nie je divu, že práve v prípade spotrebiteľských zmlúv Nariadenie obsahuje výrazné obmedzenia voľby sudišťa posilňujúce pozíciu spotrebiteľa. Obmedzenie je

---

¹²⁶ Čl. 15 odst. 2 Nariadenia Brusel I..

¹²⁷ Čl. 15 odst. 3 Nariadenia Brusel I..

formulované v čl. 17 Nariadenia. Samozrejme, na ďalšie otázky týkajúce sa všeobecne prorogačných a derogačných zmlúv dopadá nutne aj článok 23.¹²⁸

Čl. 17 vymenúva situácie, kedy je možné odchyliť sa od ustanovenia čl. 16. Jedná sa o dohodu zmluvných strán, ktorá bola dojednaná až po vzniku sporu. Tento prípad je očividne reakciou na situácie, kedy spotrebiteľ v rámci formulárovej zmluvy podpísal doložku, ktorej význam si uvedomuje až v okamihu, kedy vzniká spor, príp. je proti nemu vznesená žaloba. Druhou alternatívou je dohoda, ktorá umožňuje spotrebiteľovi začať konanie na iných súdoch, než tých, ktoré sú uvedené v oddieli 4. ESD sa okrem iného zaoberal aj otázkou výkladu dohody, ktorá umožňuje preniesť právomoc súdu. Uviedol, že nepostačuje len obyčajné dojednanie súdu podľa miesta sídla jednej zo strán. Z dojednania samotného, okolností uzatvárania zmluvy alebo zo zmluvy ako celku musí vyplývať vôľa oboch strán zjednať doložku zakladajúcu výlučnú príslušnosť súdu v prospech strany jednej, ktorá môže túto výlučnú príslušnosť následne zmeniť, tzn. môže s ňou ďalej nakladať. Poslednou možnosťou odchýlky od ustanovenia čl. 16 je dohoda, ktorá bola ujednaná medzi spotrebiteľom a druhým účastníkom zmluvy, ak obaja majú v čase uzavretia zmluvy bydlisko alebo obvyklý pobyt v tom istom členskom štáte, ktorá dáva právomoc súdom tohto členského štátu za predpokladu, že takáto dohoda nie je v rozpore s právnym poriadkom tohto členského štátu.

Problematikou spotrebiteľských zmlúv sa vo veľkej miere zaoberal aj ESD. Z mnohých rozhodnutí stojí za zmienku rozsudok ESD vo veci *Rudolf Gabriel*. Spotrebiteľ, pán Gabriel, domicilovaný v Rakúsku, žiadal o vydanie rozhodnutia v tomto štáte a podľa zákonov tohto štátu, proti zásielkovej spoločnosti s bydliskom v Nemecku, na zaplatenie finančného príspevku za okolností, keď táto spoločnosť zaslala spotrebiteľovi osobne dopis vytvárajúci dojem, že mu bola sľúbená výhra za podmienky, že si objedná tovar za určitú sumu. ESD dospel k záveru, že sa jedná o spotrebiteľský spor a nárok pána Gabriela musí byť žalovateľný u rovnakého súdu, u ktorého by bola založená príslušnosť podľa zmluvy zjednanej týmto spotrebiteľom.¹²⁹

---

¹²⁸ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s. 227.

¹²⁹ Rozsudok ESD č. C-96/00 vo veci Rudolf Gabriel, SbSD, 2002, I-6367.

6.3.3 Individuálne pracovné zmluvy

Prijatie Nariadenia so sebou prinieslo aj novú systematiku úpravy medzinárodnej právomoci u sporov z individuálnych pracovných zmlúv. Úprava nanovo a komplexne vyrovnáva nerovnováhu medzi úpravou v oblasti kolíznej obsahujúcej zvláštne ustanovenia chrániace zamestnanca, a v oblasti procesnej, kde neexistovala komplexne spracovaná úprava. V novom predpise sa otázky týkajúce sa individuálnych pracovných zmlúv dostali v časti určenia právomoci na úroveň otázok týkajúcich sa spotrebiteľov a poistencov. Zamestnanec, ako ekonomicky slabšia strana, tak nanovo požíva pomerne významnú ochranu i v oblasti procesnej.¹³⁰ Táto úprava je obsiahnutá v článkoch 18 – 21, v oddieli 5.

Predpokladom pre aplikáciu týchto ustanovení o právomoci je opäť okolnosť, že zamestnanec a zamestnávateľ majú bydlisko na území rôznych členských štátov, pričom postačí, že zamestnávateľ má v niektorom členskom štáte pobočku, zastúpenie alebo inú organizačnú zložku.¹³¹ Tento oddiel sa odlišuje od predchádzajúcich, a to z toho dôvodu, že porušenie ustanovení o individuálnych pracovných zmluvách nie je nijako sankcionované. Pre porušenie noriem oddielov 3 a 4, o poisťovacích a spotrebiteľských zmluvách, je stanovená sankcia vo forme zákazu uznania príp. vykonania takéhoto rozhodnutia v čl. 35 Nariadenia.¹³² Logika existencie tohoto rozdielu spočíva v tom, že v určitých prípadoch by tento následok mohol znamenať neprospech pre zamestnanca, ktorý podáva žalobu.

Jedná sa o spory z individuálnych pracovných zmlúv, a nie z kolektívneho pracovného práva. Pojem „pracovné zmluvy“ musí byť vykladaný autonómne a vyžaduje dohodu medzi zamestnancom a zamestnávateľom, ktorého predmetom je závislá činnosť viazaná na pokyny a protiplnením je odmena.¹³³

Čl. 19 upravuje situáciu, keď žaloba smeruje proti zamestnávateľovi. Nariadenie tu dáva možnosť zamestnancovi vybrať si miesto, kde túto žalobu podá. Môže sa jednať o súdy členského štátu, v ktorom má zamestnávateľ bydlisko, alebo súdy členského

---

¹³⁰ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s. 234.

¹³¹ Čl. 18 odst. 2 Nariadenia Brusel I..

¹³² Porovnaj napr. PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 148.

¹³³ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 148.

štátu, v ktorom zamestnanec obvykle vykonáva svoju prácu, príp. kde ju naposledy vykonával, alebo v prípade, že zamestnanec obvyčajne vykonáva prácu vo viac než jednej krajine, súdy členského štátu, kde sa nachádza alebo nachádzala prevádzka, ktorá zamestnanca najala. Zaujímavé je, že zamestnanec nemá možnosť v tomto prípade žalovať na súdoch členského štátu, ktorý je jeho bydliskom.

Koncept obvyklého miesta výkonu práce je nutné vykladať v súlade s judikatúrou ESD. Z tej vyplýva, že zamestnanec, ktorý vykonáva prácu vo viac než jednom štáte, za obvyklé miesto výkonu práce sa bude považovať miesto, kde koncentruje svoje aktivity, a z ktorého vykonáva podstatnú časť svojich pracovných povinností. V prípade, keď takéto miesto neexistuje, do úvahy musí byť braná celá dĺžka pracovno-právneho vzťahu. Relevantným miestom bude miesto, kde zamestnanec pracoval najdlhšie.¹³⁴ Túto vetu vyslovil ESD v rozhodnutí *Weber v. Universal Ogden Services*¹³⁵.

Zamestnávateľ má obmedzenú možnosť výberu súdu, na ktorom začne konanie voči zamestnancovi. Môže ním byť jedine súd členského štátu, kde má zamestnanec bydlisko.¹³⁶

Záver oddielu 5 upravuje možné odchýlky od týchto ustanovení. V zásade jedinou formou je dohoda, ktorá bola dojednaná po vzniku sporu, alebo ktorá umožní zamestnancovi začať konanie na iných súdoch, než tých, ktoré sú uvedené v tomto oddieli.¹³⁷

6.4 Výlučná právomoc

Výlučná právomoc znamená, že určité veci môžu prejednávať len určené súdy. Takáto právomoc je zakotvená v čl. 22 Nariadenia Brusel I.. Ustanovenie vypočítava situácie, keď je bez ohľadu na domicil žalobcu alebo žalovaného daná právomoc súdu určitého štátu. Má výsadné postavenie v systéme právomocí, uplatní sa pred všetkými

---

¹³⁴ STONE, P. *EU Private International Law: Harmonization of Laws*. London: Elgar European Law Publishing, 2007, s.130.

¹³⁵ Rozsudok ESD č. C-37/00 vo veci *Weber v. Universal Ogden Services*, SbSD, 2002, I-2013.

¹³⁶ Čl. 20 odst. 1 Nariadenia Brusel I..

¹³⁷ Čl. 21 Nariadenia Brusel I..

ostatnými právomocami, to znamená, že keď sa aplikuje čl. 22, neaplikujú sa ustanovenia o základnej, osobitnej právomoci a právomoci pre zvláštne skupiny osôb.

Významný rozdiel predovšetkým oproti základnej právomoci je daný tým, že výlučná právomoc nespočíva na personálnom prvku ako právomoc základná, ale hraničný určovateľ je vecný.¹³⁸ Pre aplikáciu výlučnej právomoci je irelevantné, či jedna zo strán má bydlisko v členskom štáte, tieto pravidlá vyžadujú inú formu väzby na členský štát, môže sa jednať napr. o nehnuteľnosť, ktorá sa nachádza na území EU, alebo spor týkajúci sa platnosti zápisu vo verejnom registri, ktorý sa nachádza v niektorom z členských štátov.

Pravidlá o výlučnej právomoci predstavujú výnimku zo základných princípov Nariadenia a z tohto dôvodu by mali byť interpretované a aplikované reštriktívne, pretože stranám je odňatá možnosť zvoliť si súdište a navyše môže ísť o prípady, kedy bude rozhodovať súd členského štátu, v ktorom ani jedna zo strán nemá svoje bydlisko.¹³⁹

Pred rozborom jednotlivých druhov výlučnej právomoci je nutné upozorniť na čl. 25 Nariadenia, ktorý počíta so situáciou, keď je žaloba podaná na súde, ktorý podľa čl. 22 nemá právomoc. Ustanovenie tohoto článku hovorí, že ak má súd členského štátu konať o nároku, ktorého podstatou je vec patriaca do výlučnej právomoci súdov iného členského štátu podľa čl. 22, aj bez návrhu tento súd vyhlási, že nemá právomoc. To znamená, že Nariadenie stanovuje zásadu ex officio pre konštatovanie nepríslušnosti súdu tam, kde je daná podľa čl. 22 výlučná právomoc súdu iného štátu.

Ďalší článok, konkrétne číslo 29, rieši situáciu stretu dvoch výlučných právomocí. Takýto stret je možný, ale v praxi je veľmi vzácny. Stanovuje, že ak sú veci vo výlučnej právomoci niekoľkých súdov, každý súd, ktorý nezačal konať ako prvý, odmietne vykonávať svoju právomoc v prospech tohoto súdu.

Stanovenie právomoci ako výlučnej a nezmeniteľnej by nemalo význam, ak by pri jej nerešpektovaní nenasledovala sankcia. Tá spočíva v neuznaní rozsudku, ktorý je v rozpore s oddielom 6 Nariadenia.¹⁴⁰

---

¹³⁸ ROZEHNALOVÁ, N. Evropský justičný prostor ve věcech civilních, část V. Právní fórum, 2005, č.6, s. 161.

¹³⁹ BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 61.

¹⁴⁰ Čl. 35 odst. 1 Nariadenia Brusel I..

Ustanovenie čl. 22 o výlučnej právomoci uvádza päť situácií, kedy sa táto právomoc uplatní. Jedná sa o vecné práva k nehnuteľnostiam a nájom nehnuteľností, platnosť zriadenia, neplatnosť alebo zánik obchodných spoločností alebo iných právnických osôb alebo združení fyzických alebo právnických osôb alebo platnosť rozhodnutí ich orgánov, platnosť zápisov do verejných registrov, registrácia alebo platnosť patentov, ochranných známkov a priemyselných vzorov alebo iných podobných práv a výkon rozhodnutí.

6.4.1 Vecné práva k nehnuteľnostiam a nájom nehnuteľností

Prvý odstavec čl. 22 sa zaoberá dvomi situáciami. Prvou sú vecné práva k nehnuteľnostiam a druhou nájom nehnuteľností. Žaloby, ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnostiam, môžu byť podané len na súde členského štátu, kde sa táto nehnuteľnosť nachádza. To isté platí pre žaloby, ktorých predmetom je nájom nehnuteľností, musia byť podané na súde členského štátu, kde sa nachádza prenajímaná nehnuteľnosť.¹⁴¹

Určité výnimky platia pre nájom nehnuteľností na dočasné súkromné použitie na dobu maximálne šesť za sebou nasledujúcich mesiacov, pričom v tomto prípade majú právomoc tiež súdy členského štátu, v ktorom má bydlisko žalovaný, za predpokladu, že nájomca je fyzická osoba a že prenajímateľ a nájomca majú bydlisko v tom istom členskom štáte.

Základné pravidlo teda smeruje k právomoci súdov členského štátu miesta polohy nehnuteľnosti (*lex rei sitea*). Je tomu tak pre faktickú blízkosť súdov k miestu polohy nehnuteľnosti umožňujúcu jednoduchšie posúdenie prípadu ako aj pre dôvody právne, napr. význam noriem verejnoprávnych týkajúcich sa zápisov do registrov nehnuteľností vedených v mieste jej polohy, ich dôkladná znalosť súdom a súčasne znalosť prípadných zvyklostí, možnosť jednoduchšieho hľadania a vyhľadávania v týchto registroch atď.¹⁴²

---

¹⁴¹ MAYR, P.G., CZERNICH, D. Europäisches Zivilprozessrecht. Wien: WUV/Universitätsverlag, 2006, s. 118.

¹⁴² Porovnaj napr. ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s. 244.

Nie je úplne jasné, čo spadá pod pojem nehnuteľnosť, resp. odlišenie vecí hnutel'nych od nehnuteľných, a či toto má byť posúdené autonómne alebo na základe národného práva (pravdepodobne práva štátu, kde sa nehnuteľnosť nachádza). Čl. 22 sa neaplikuje, keď sa nehnuteľnosť nenachádza na území niektorého z členských štátov. Ak sa nehnuteľnosť nachádza vo viac než jednom členskom štáte, každý z nich má výlučnú právomoc nad časťou nachádzajúcou sa na jeho území.¹⁴³

ESD sa zaoberal v mnohých rozhodnutiach definovaním pojmu vecné práva. Podľa judikatúry Súdneho dvora pôsobia vecné práva *erga omnes*. Do rozsahu tohto ustanovenia spadajú podľa ESD žaloby, ktoré usilujú o určenie rozsahu, obsahu vlastníctva alebo držby nehnuteľnosti alebo existenciu iných vecných práv a poskytujú držiteľovi týchto práv ochranu pred narušením jeho záujmov.¹⁴⁴ Vo veci *Webb v. Webb* konštatoval, že žaloba musí byť postavená na vecných právach, nestačí, aby sa žaloba vecných práv len dotýkala alebo s nehnuteľnosťou len súvisela.¹⁴⁵ ESD tiež vylúčil z dosahu čl. 22 Nariadenia žaloby týkajúce sa ukončenia kúpnej zmluvy, ktorých predmetom je nehnuteľnosť a žaloby na náhradu škody spočívajúce z toho dôvodu na nároku proti zmluvnému partnerovi.¹⁴⁶

Významným prípadom, ktorý sa týkal Českej republiky, bol spor medzi *Land Oberösterreich a ČEZ* vo vecí imisií, ktoré mali byť spôsobované poľnohospodárskym pozemkom, ktorých vlastníkom je Land Oberösterreich v Rakúsku, prevádzkovaním jadrovej elektrárne Temelín ČEZ-om, ktorá sa nachádza na území ČR. Tento spor je zaujímavý tým, že žiadosť o posúdenie predbežnej otázky došla ESD už v r. 2004, keď Česká republika bola členom EU, ale rakúske súdy sa touto vecou zaoberali ešte predtým, než ČR pristúpila k EU, tzn. v dobe, kedy sa nehnuteľnosť nachádzala na území nečlenského štátu. ESD vo svojom rozhodnutí uviedol, že na tomto mieste je nutné vykladať čl. 22 reštriktívne (pôvodný čl. 16 Bruselského dohovoru), že sa nejedná o vecno-právny spor v zmysle daného ustanovenia. ESD uviedol, že toto ustanovenie sa nevzťahuje na žalobu, ktorej účelom je zabrániť imisiám ovplyvňujúcim alebo

---

¹⁴³ BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 62.

¹⁴⁴ Rozsudok ESD č. C-115/88 vo veci Reichert v. Dresdner Bank, SbSD, 1990, I-27.

¹⁴⁵ Rozsudok ESD č. C-294/92 vo veci Webb v. Webb, SbSD, 1994, I-1717.

¹⁴⁶ Rozsudok ESD č. C-518/99 vo veci Gaillard v. Chekili, SbSD, 2001, I-2771.

hroziacim ovplyvniť pozemky, ktorých vlastníkom je žalobca, spôsobeným ionizujúcim žiarením z jadrovej elektrárne.¹⁴⁷

6.4.2 Platnosť zriadenia, neplatnosť alebo zánik obchodných spoločností alebo iných právnických osôb alebo združení fyzických a právnických osôb alebo platnosť rozhodnutí ich orgánov

V sporoch, ktorých predmetom je platnosť zriadenia, neplatnosť alebo zánik obchodných spoločností alebo iných právnických osôb alebo združení fyzických alebo právnických osôb alebo platnosť rozhodnutí ich orgánov, je založená výlučná právomoc súdov členského štátu, na ktorého území má obchodná spoločnosť, iná právnická osoba alebo združenie sídlo. Sídlo súd určí podľa vlastných noriem medzinárodného práva súkromného.¹⁴⁸

6.4.3 Platnosť zápisov do verejného registra

V sporoch, ktorých predmetom je platnosť zápisov do verejného registra, majú výlučnú právomoc súdy členského štátu, v ktorých je tento verejný register vedený.¹⁴⁹

6.4.4 Registrácia alebo platnosť patentov, priemyselných vzorov alebo iných podobných práv

V konaniach týkajúcich sa registrácie alebo platnosti patentov, priemyselných vzorov alebo iných práv, ktoré sa musia registrovať, alebo u ktorých sa musí žiadať o ochranu, má výlučnú právomoc súd členského štátu, v ktorom sa žiadosť o registráciu alebo

---

¹⁴⁷ Rozsudok ESD č. C-343/04 vo veci Land Oberösterreich v. ČEZ, SbSD, 2006, I-4557.

¹⁴⁸ Čl. 22 odst. 2 Nariadenia Brusel I..

¹⁴⁹ Čl. 22 odst. 3 Nariadenia Brusel I..

ochranu podala, v ktorom sa registrácia alebo ochrana poskytli alebo podľa právneho nástroja Spoločenstva alebo medzinárodného dohovoru sa za poskytnuté považujú.¹⁵⁰

Výlučná právomoc tu má svoje odôvodnenie – ide totiž o súdne preskúmanie rozhodnutia alebo postupu správneho orgánu. Z povahy veci tak jednoznačne vyplýva, že právomoc môže byť zverená výhradne súdu štátu, pred ktorého štátnym orgánom napadnuté správne konanie prebehlo alebo prebieha.¹⁵¹

Výkladom pojmu „konanie vo veciach registrácie a platnosti patentov“ sa zaoberal ESD vo veci *GAT v. LuK*. Uvádza, že čl. 22 odst. 4 Nariadenia musí byť interpretovaný tak, že zahŕňa celú procedúru registrácie patentu, týka sa všetkých sporov o zápis alebo platnosť patentu, bez ohľadu na to, či je táto otázka uplatnená prostredníctvom žaloby alebo námietky.¹⁵²

6.4.5 Výkon rozhodnutia

V konaniach o výkone rozhodnutia majú výlučnú právomoc súdy členského štátu, v ktorom sa rozsudok vykonal, alebo má sa vykonať.

Čiastkový výklad toho, čo rozumieme pod „konaním o výkon rozsudku“, poskytol ESD vo veci *Reichert v. Dresdner Bank*. Podľa Súdneho dvoru sa jedná o konania, ktoré môžu vzniknúť obrátením sa k moci, sile, predovšetkým prinútenie či zabavenie hnutel'ného či nehnuteľného majetku. Tiež uviedol, že hlavným dôvodom pre túto výlučnú príslušnosť je, že je vecou súdov členského štátu, na ktorého území má byť rozsudok vykonaný, aplikovať predpisy upravujúce činnosť exekučných orgánov.¹⁵³

---

¹⁵⁰ Čl. 22 odst. 4 Nariadenia Brusel I..

¹⁵¹ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s. 248.

¹⁵² Rozsudok ESD č. C-4/03 vo veci *GAT – Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG v. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG*, SbSD, 2006, I-6509.

¹⁵³ Rozsudok ESD č. C-261/90 vo veci *Reicher v. Dresdner Bank*, SbSD, 1992, I-2149.

6.5 Dohodnutá právomoc – prorogácia

Ak sa účastníci zmluvy, z ktorých jeden alebo viacerí majú bydlisko v členskom štáte, dohodli, že súd alebo súdy členského štátu majú právomoc k riešeniu sporov, ktoré vznikli alebo môžu vzniknúť v súvislosti s konkrétnym právnym vzťahom, potom má právomoc tento súd alebo súdy.¹⁵⁴

Ustanovenie o zmluvnom ujednaní o súdnej príslušnosti podľa čl. 23 Nariadenia Brusel I. smeruje k tomu, aby bol jasne a jednoznačne určený príslušný súd. Takto judikoval ESD v rozsudku *Benincasa*.¹⁵⁵ Doložky o sudišti sú prípustné len vtedy, ak spor spadá pod Nariadenie Brusel I., a samozrejme, spor musí tiež spadať do okruhu vecí, ktoré doložka zahŕňa. Z čl. 23 vyplýva, že podmienkou pre jeho aplikáciu je predovšetkým existencia medzinárodného prvku, ďalej musí byť určená príslušnosť súdu v členskom štáte a aspoň jedna zo strán musí mať v členskom štáte bydlisko.¹⁵⁶

Nariadenie Brusel I. v čl. 23 dáva stranám možnosť dohodnúť si právomoc súdu odlišne od pravidiel zakotvených v predchádzajúcich ustanoveniach. Takéto dohody smerujú prevažne ku konkrétnemu súdu príp. určujú členský štát, v ktorom má vzniknutý alebo budúci spor prebiehať, pričom určenie príslušnosti súdu ponechávajú na predpisoch tohto členského štátu. Čl. 23 sa vzťahuje nielen na prorogačné dohody ale aj na derogačné dohody, tzn. keď strany chcú vylúčiť právomoc súdov jedného príp. niekoľkých členských štátov, bez toho, aby určili, ktorý súd bude rozhodovať ich spor. Strany sporu môžu určiť aj viacero alternatívnych súdov a výber nechávajú na budúcom žalobcovi alebo na inej okolnosti.¹⁵⁷

Dôležité je vymedzenie vzťahu čl. 23 Nariadenia Brusel I. k niektorým jeho ďalším ustanoveniam. Prorogácia nie je účinná v prípadoch, ktoré sú zahrnuté ustanoveniami čl. 22 (tzn. výlučná právomoc), čl. 13, 17 alebo 21 Nariadenia Brusel I. (obligatórna právomoc vo veciach poisťných, spotrebiteľských a individuálnych pracovných zmlúv).¹⁵⁸

---

¹⁵⁴ Čl. 23 odst. 1 Nariadenia Brusel I..

¹⁵⁵ Rozsudok ESD č. C-269/95 vo veci Francesco Benincasa v. Dentalkit Srl., SbSD, 1997, I-3767.

¹⁵⁶ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 154.

¹⁵⁷ BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006, s. 66.

¹⁵⁸ PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 154.

Pre prípad zjednania dohodnutej právomoci nie je potrebné, aby všetky strany sporu mali bydlisko na území niektorého členského štátu, postačí, keď jedna zo strán bude domicilovaná na území EU.

Prorogačné dohody vykazujú mnoho pozitív. Jedná sa predovšetkým o lokalizáciu vzťahu. Ak je prepojená prorogačná zmluva s dohodou o zvolenom práve, umožňuje umiestniť prípad z oblasti transnacionálnej do oblasti teritoriálnej pôsobnosti určitého právneho poriadku. Tým sa zamedzuje dohadom jednak o založení právomoci súdov určitého štátu, jednak o aplikácii a interpretácii kolíznych noriem a následnom naviazaní na hmotné normy. Ďalšou výhodou je pomoc pre odhad rozhodného práva. Aj keď prorogačná dohoda nie je prepojená na doložku o voľbe práva, je možné lepšie predvídať, podľa ktorého právneho poriadku bude prípad posudzovaný. Ďalej je to predvídavosť pre dopad verejnoprávných noriem. Znalosť sudišťa umožňuje aj úvahu smerom k dopadu noriem verejno-právnych na posudzované súkromno-právne vzťahy. Nie nepodstatnú rolu zohrávajú aj úvahy procesné. Zvolené sudište predstavuje procesne priaznivé prostredie.¹⁵⁹

Dohodnutá právomoc je v Nariadení koncipovaná ako výlučná, ak si strany výslovne nedohodnú niečo iné. Neexistuje tu však žiadna povinnosť súdu skúmať, či medzi stranami existuje prorogačná dohoda. Súd sa tým bude zaoberať až na základe návrhu jednej zo strán. Oslabenie tejto dohodnutej právomoci spočíva v tom, že jej porušenie neznamená v ďalšej fáze automaticky odopretie uznania či zrušenie prehlásenia vykonateľnosti.

Aby bola takáto prorogačná doložka platná, musí byť uzatvorená formou, ktorú predvída samo Nariadenie v odstavci 1 čl. 23. Takáto dohoda musí byť písomná alebo písomne potvrdená, alebo vo forme, ktorá je v súlade s praxou, ktorú medzi sebou zaviedli účastníci zmluvy alebo v medzinárodnom obchode vo forme, ktorá je v súlade so zvyklosťami, ktoré sú alebo majú byť účastníkom známe a ktorá je v takomto obchode dobre známa a pravidelne dodržiavaná účastníkmi, ktorí uzatvorili zmluvu typickú pre daný obchodný vzťah. Podľa čl. 23 odst. 2 sa komunikácia elektronickou cestou, ktorá poskytuje trvalý záznam o dohode, považuje za „písomnú“.

---

¹⁵⁹ Porovnaj napr. ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003, s. 256.

6.6 Podriadenie sa zahájenému konaniu

Ustanovenie čl. 24 stanovuje, že okrem právomoci založenej na iných ustanoveniach tohto Nariadenia má právomoc súd členského štátu vtedy, ak sa žalovaný zúčastní konania. Toto pravidlo sa neuplatní, ak sa žalovaný zúčastní konania, len aby namietol absenciu právomoci, alebo ak má iný súd výlučnú právomoc podľa čl. 22.

Niektorí označujú toto určenie právomoci aj ako dohodu uzatvorenú mlčky, je to predovšetkým z dôvodu zaradenia tohto článku do oddielu 7 – Voľba právomoci.¹⁶⁰

Toto ustanovenie je dosť špecifické. Podľa tohto článku bude súd najprv skúmať, či nie je daná výlučná právomoc. Ak tomu tak nie je, súd posieľa žalobu žalovanej strane, a to aj vtedy, keď by jeho právomoc nebola daná podľa ustanovení Nariadenia. Súd potom musí počkať na vyjadrenie žalovanej strany, ktorá môže namietnuť nepríslušnosť tohoto súdu. Ak sa tak nestane, je založená príslušnosť súdu, ku ktorému bola podaná žaloba. Námietka nepríslušnosti procesného súdu môže byť vznesená najneskôr s prvým vyjadrením vo veci samej podľa práva súdu, ktorý v danej veci rozhoduje. Príslušnosť súdu je teda založená vlastne tým, že sa žalovaná strana nijako nebráni príslušnosti súdu. Platí to aj v prípade, ak si strany dohodli príslušnosť súdu podľa čl. 23 Nariadenia a žalovaná strana existenciu tejto dohody nenamietla.¹⁶¹

---

¹⁶⁰ Porovnaj napr. JENARD, P. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters, OJ No C 59, 5.3.1979.

¹⁶¹ Porovnaj napr. PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008, s. 156.

ZÁVER

Amsterdamská zmluva ako aj nasledujúce akty sekundárneho komunitárneho práva prijaté na jej základe znamenali výrazné posilnenie justičnej spolupráce členských štátov Európskej únie v súkromno-právnych veciach. Najvýraznejším prínosom nielen pre súdy, ale výraznou mierou aj pre občanov EU, je hlavne nahradenie Bruselského dohovoru novým Nariadením Brusel I., ktoré je jedným zo série aktov komunitárneho práva týkajúcich sa európskeho justičného priestoru.

Prínos Nariadenia spočíva nielen v tom, že zakotvuje princíp automatického uznávania rozhodnutí súdov iných členských štátov, a tak výrazne zjednodušujúcim a urýchľujúcim ich výkon, ale ako dvojité inštrument prináša logický systém určovania právomocí súdov, podporovaný rozsiahlou judikatúrou ESD. Prínos tohto predpisu spočíva aj vo forme nariadenia, čo uľahčuje a urýchľuje jednak celý legislatívny proces prijímania nariadenia, a zároveň nie je nutná zložitá ratifikačná procedúra v členských štátoch, pretože je priamo záväzná pre členské štáty,

Je len veľmi ťažké odhadnúť, kam aktivity EU v oblasti civilného procesu budú smerovať. Právne akty, ktoré dnes tvoria európske právo civilného procesu, upravujú len konanie s medzinárodným prvkom. Nezodpovedanou otázkou tak ostáva, či môžeme v najbližších rokoch očakávať také európske právo civilného procesu, ktoré by zjednocovalo občianske súdne konania jednotlivých členských štátov. Sice Amsterdamská zmluva predpokladá zblížovanie noriem upravujúcich civilno-právne konanie, neexistencia snáh o vytvorenie Európskeho občianskeho súdneho poriadku dokazuje, že členské štáty nie sú ochotné dosiahnuť taký vysoký stupeň integrácie.

ZOZNAM SKRATIEK

Nariadenie Brusel I.	Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001, o právomoci a uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí vo veciach občianskych a obchodných
EU	Európska únia
ESD	Európsky súdny dvor
Bruselský dohovor	Bruselský dohovor o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach
Lugánsky dohovor	Lugánsky dohovor o právomoci súdov a výkonu a uznávaní súdnych rozhodnutí vo veciach občianskych a obchodných
SES	Zmluva o Európskom spoločenstve
SEU	Zmluva o Európskej únii
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
EFTA	Európske združenie voľného obchodu

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

BĚLOHLÁVEK, A. J. Pravomoci soudů a výkon rozhodnutí v kontextu vývoje evropského civilního procesu. Právní rádce 12/2004.

BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen : Europa Law Publishing, 2006.

GEIMER, R., SCHÜTZE, R.A. Europäisches Zivilverfahrensrecht. 2. Auflage. München: C.H. Beck, 2004.

GERLOCH, A. Teorie práva. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.

HOFFMAN, B. von. Internationales Privatrecht einschliesslich der Grundzüge des Internationalen Zivilverfahrensrechts. 7. Aufl. München: Verlag C.H. Beck, 2002.

JENARD, P. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters, OJ No C 59, 5.3.1979.

KROPHOLLER, J. Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EuGVO, Lugano-Übereinkommen und Europäischem Vollstreckungstitel. 8. Auflage. Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, 2005.

KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání. Brno: Doplněk, 2009.

MAYR, P.G., CZERNICH, D. Europäisches Zivilprozessrecht. Wien: WUV/Universitätsverlag, 2006.

MAYR, P.G. EuGVÜ und LGVÜ. 1. Auflage. Wien: WUV/Universitätsverlag, 2001.

ONDŘEJ, J. Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.

PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008.

PAUKNEROVÁ, M. Konference věnovaná kodifikaci soukromého práva, část II. Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa) a mezinárodní civilní procesní právo České republiky – vybrané otázky. Právní fórum 4/2006, s. 45-50.

PAUKNEROVÁ, M. Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii. Právník 12/2005.

ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V., NOVOTNÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. AUB Iuridica No. 206, Brno : Masarykova univerzita, 1998.

ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor. Brno : MU, 2003.

ROZEHNALOVÁ, N. Evropský justiční prostor ve věcech civilních, část V. Právní fórum, 2005, č.6.

TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. Evropské právo, 3. vyd. Praha: C.H.Beck, 2006.

SCHLOSSER, P. EU – Zivilprozessrecht. 2. Auflage. München: C.H. Beck, 2003.

SCHLOSSER, P. Report on the Convention on the accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on Jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters and to the Protocol of its interpretation by the Court of Justice, OJ C 59, 5.3.1979.

STONE, P. EU Private International Law: Harmonization of Laws. London: Elgar European Law Publishing, 2007.

WINTEROVÁ, A. Civilní právo procesní. 5. vydání. Praha: Linde, 2008.

ZOZNAM ROZHODNUTÍ EURÓPSKEHO SÚDNEHO DVORA

1. Rozsudok ESD č.29/76 LTU v. Eurocontrol, SbSD, 1976, 1541.
2. Rozsudok ESD č.814/79 LTU v. Eurocontrol, SbSD, 1980, 3807.
3. Rozsudok ESD č. C-172/1991 Sonntag v. Weidmann, SbSD, 1993, I-1963.
4. Rozsudok ESD č. C-292/05 E.Lechouritou, V. Karkoulas, G. Pavlapoulos, P. Brátsikas, D. Sotripoulos, G. Dimopoulos v. Dimosio tis Omospondiakis Dimokratis tis Germanias, SbSD, 2007.
5. Rozsudok ESD č. 120/79 Louise de Cavel v. Jacques de Cavel, SbSD, 1980, 731.
6. Rozsudok ESD č. C-412/98 vo veci Group Josi Reinsurance Company SA v. UGIC, SbSD, 2000, I-05925.
7. Rozsudok ESD č. C – 26/91 vo veci Handte v. TMCS, ECR, 1992, I-3967.
8. Rozsudok ESD č. C-103/05 vo veci Reisch Montage AG v. Kiesel Baumaschinen Handels GmbH, SbSD, 2006, I-6827.
9. Rozsudok ESD č. 133/81 vo veci Roger Ivenel v. Helmut Schwab, SbSD, 1982, 1891.
10. Rozsudok ESD č. 12/76 vo veci Industrie Tessili Italiana como v. Dunlop AG., SbSD, 1976, 1473.
11. Rozsudok ESD č. 14/76 vo veci De Bloos SPRL v. Société en commandite par actions Bouyer, SbSD, 1976, 1497.
12. Rozsudok ESD č. C-440/97 vo veci GIE Groupe Concorde and Others v. The Master of the vessel „Suhadiwarno Panjan“ and Others, SbSD, 1999, I-06307.
13. Rozsudok ESD č. 189/87 vo veci Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schröder, SbSD, 1988, 5565.
14. Rozsudok ESD č. 33/78 vo veci Somafer SA v. Saar – Ferngas AG, SbSD, 1978, 2183.
15. Rozsudok ESD č. C-96/00 vo veci Rudolf Gabriel, SbSD, 2002, I-6367.

16. Rozsudok ESD č. C-37/00 vo veci Weber v. Universal Ogden Services, SbSD, 2002, I-2013.
17. Rozsudok ESD č. C-115/88 vo veci Reichert v. Dresdner Bank, SbSD, 1990, I-27.
18. Rozsudok ESD č. C-294/92 vo veci Webb v. Webb, SbSD, 1994, I-1717.
19. Rozsudok ESD č. C-518/99 vo veci Gaillard v. Chekili, SbSD, 2001, I-2771.
20. Rozsudok ESD č. C-343/04 vo veci Land Oberösterreich v. ČEZ, SbSD, 2006, I-4557.
21. Rozsudok ESD č. C-4/03 vo veci GAT – Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG v. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG, SbSD, 2006, I-6509.
22. Rozsudok ESD č. C-261/90 vo veci Reicher v. Dresdner Bank, SbSD, 1992, I-2149.
23. Rozsudok ESD č. C-269/95 vo veci Francesco Benincasa v. Dentalkit Srl., SbSD, 1997, I-3767.

SUMMARY

This thesis is dedicated to the *European International Civil Procedure*. European Private International Law in general is regarded as the most progressive area of private law in the European Union. Since the entry into force of the Treaty of Amsterdam unification of regulation in this area has made considerable progress. It brought the communitarization of judicial cooperation in civil matters.

One of the first acts adopted in this area was the Regulation No. 44/2001 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters (Brussels I. Regulation). It replaced the Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters. The Regulation is considered to be a double instrument, it regulates two areas: jurisdiction of courts and the recognition and enforcement of judgements.

This work deals in the first part with general questions and definitions of International Private Law and International Civil Procedure. The part about European International Private Law goes more into details, it describes its development, the influence of the Treaty of Lisbon, status of Great Britain, Ireland and Denmark, and sources of European Private International Law.

Next part brings just brief description of Brussels Convention and Lugano Convention.

The core is dedicated to the Brussels I. Regulation. Introduction concentrates on the formation of the Regulation, its structure and scope of the Regulation. The last and the largest chapter of this thesis deals with the system of jurisdiction of courts. It describes the main jurisdictional rule, the alternative rules, the special jurisdiction, the exclusive jurisdiction and in the end, the prorogation of jurisdiction.

KLÚČOVÉ SLOVÁ / KEY WORDS

Európske medzinárodné právo súkromné / European Private International Law

Nariadenie Brusel I. / Regulation Brussels I.

Právomoci súdov / Jurisdiction of courts